זוהר, פרשת וישב

ספר הזוהר

ספר הזהר, ויקיטקסט, ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף קעט עמוד א

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. רבי חייא פתח ואמר, (תהלים לד כ) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו יהו״ה, תא חזי כמה מקטרגין אית ליה לבר נש מיומא דקב״ה יהב ביה נשמתא (ד״א ל״ג לבר נש) (לאתקיימא) בהאי עלמא, דכיון דנפיק בר נש לאוירא דעלמא, מיד אזדמן לאשתתפא בהדיה יצר הרע כמה דאתמר, דכתיב (בראשית ד ז) לפתח חטאת רובץ וגו׳, וכדין אשתתף בהדיה יצר הרע. ותא חזי דהכי הוא, דהא בעירי מיומא דאתילידו, כלהו נטרי גרמייהו וערקין מן גו נורא ומן כל אתרין בישין, ובר נש מיד אתי לארמא גרמיה גו נורא, בגין דיצר הרע שארי בגויה, ומיד אסטי ליה לארחא בישא, ואוקימנא דכתיב (קהלת ד יג) טוב ילד מסכן וחכם, ממלך זקן וכסיל.

אשר לא ידע להזהר עוד, טוב ילד, דא הוא יצר טוב, דהוא ילד מיומין זעירין עמיה דבר נש, דהא מתליסר שנין ואילך (עמיה) כמה דאתמר, ממלך זקן וכסיל, ממלך דא הוא יצר הרע דאיהו אקרי מלך, ושליט בעלמא על בני נשא, זקן וכסיל, דאיהו זקן ודאי כמה דאוקמוה, דכד אתיליד בר נש ונפיק לאוירא דעלמא, איהו

דף קעט עמוד ב

אזדמן עמיה דבר נש, ועל דא איהו מלך זקן וכסיל. אשר לא ידע להזהר עוד, להזהיר לא כתיב אלא להזהר, בגין דאיהו כסיל, ועליה אמר שלמה ע״ה (קהלת ב יד) והכסיל בחשך הולך, דהא מסוסיתא דחשך קא אתיא, ולית ליה נהורא לעלמין.

רבי שמעון אמר, תא חזי, כתיב טוב ילד מסכן וחכם, מאן ילד מסכן, הא אוקמוה ואתמר דאיהו יצר טוב, אבל טוב ילד, הדא הוא דכתיב (תהלים לז כה) נער הייתי גם זקנתי, ודא הוא נער דאיהו ילד, מסכן דלית ליה מגרמיה כלום, ואמאי אקרי נער, בגין דאית ליה חדתו דסיהרא דמתחדשא תדיר, ותדיר איהו ילד מסכן כמה דאמרן, וחכם בגין דחכמה שריא ביה.

ממלך זקן-- דא הוא יצר הרע כמה דאתמר, דהא מן יומא דהוה לא נפק ממסאבותיה לעלמין, ואיהו כסיל, דכל ארחוי אינון לארח בישא, ואזיל וסטי לבני נשא, ולא ידע לאזדהרא, ואיהו אתי עם בר נש בתסקופין, בגין לאסטאה לון מארח טבא לארח בישא.

תא חזי על דא אקדים עם בר נש ביומא דאתיליד בגין דיהימין ליה, דהא כד אתי יצר טוב לא יכיל בר נש למהימנא ליה, ודמי עליה כמטולא, כגוונא דא תנינן, מאן הוא רשע ערום, דא הוא מאן דאקדים לאטענא מלוי לקמי דיינא עד לא ייתי חבריה מארי דדינא, כמה דאת אמר (משלי יח יז) צדיק הראשון בריבו וגו׳, כגוונא דא (הוא נ״א האי) רשע ערום, כמה דאת אמר (בראשית ג א) והנחש היה ערום, והוא אקדים ושרי עמיה דבר נש, עד לא ייתי חבריה לאשראה עליה, ובגין דאיהו אקדים והא אטעין טענתיה עמיה, כד אתי חבריה דאיהו יצר הטוב אבאיש ליה לבר נש בהדיה, ולא יכיל לזקפא רישיה, כאילו אטעין על כתפיה כל מטולין דעלמא, בגין ההוא רשע ערום דאקדים עמיה, ועל דא אמר שלמה (קהלת ט טז) וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים, בגין דהא אקדים אחרא.

ועל דא, כל דיינא דקביל מבר נש מלה עד לא ייתי חבריה, כאילו מקבל עליה טעווא אחרא למהימנותא, אלא (משלי שם) ובא רעהו וחקרו, ודא הוא ארח דבר נש זכאה, דהא בר נש זכאה דא הוא, דלא הימין להההוא רשע ערום דיצר הרע, עד דייתי חבריה דאיהו יצר טוב, ובגין דא בני נשא אינון כשלין לעלמא דאתי. אבל ההוא זכאה דאיהו דחיל למאריה, כמה בישין סביל בהאי עלמא בגין דלא הימין ולא אשתתף בההוא יצר הרע, וקב״ה שזיב ליה מכלהו, הדא הוא דכתיב (תהלים לד כ) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו יהו״ה, רבות רעות לצדיק לא כתיב, אלא צדיק, בגין דקב״ה אתרעי ביה, ובגין כך קב״ה אתרעי בההוא בר נש ושזיב ליה מכלא, בהאי עלמא ובעלמא דאתי זכאה חולקיה.

תא חזי כמה בישין עברו עליה דיעקב, בגין דלא יתדבק בההוא יצר הרע ויתרחק מחולקיה, ובגין כך סביל כמה עונשין כמה בישין ולא שקיט, פתח ואמר, (איוב ג כה) לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז, תא חזי כמה בישין סבלין צדיקיא בהאי עלמא, בישין על בישין כאבין על כאבין, בגין למזכי לון לעלמא דאתי. יעקב כמה סביל בישין על בישין תדיר, כמה דאת אמר לא שלותי בביתא דלבן, ולא יכילנא לאשתזבא מניה, ולא שקטתי מעשו, מההוא צערא דציער לי ההוא ממנא דיליה, ולבתר דחילו דעשו, ולא נחתי מן דינה ומן שכם, ויבא רגז דא רוגזא וערבוביא דיוסף, דאיהו קשיא מכלהו, ומגו רחימותא דיעקב לגבי דיוסף דאיהו רזא דברית, עאל במצרים, בגין דלבתר כתיב (שמות ו ה) ואזכור את בריתי, לאשתכחא שכינתא (נ״א שמש) תמן בהדיה:

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען.

דף קפ עמוד א

רבי יוסי פתח (ישעיה נז א) **הצדיק אבד ואין איש שם על לב, ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק.** הצדיק אבד, בזמנא דקב״ה אשגח בעלמא ולא הוי עלמא כדקא יאות, ואזדמן דינא לשרייא על עלמא, כדין קודשא בריך הוא נטיל זכאה דאשתכח בינייהו, בגין דישרי דינא על כלהו אחרנין, ולא ישתכח מאן דיגין עלייהו, דהא כל זמנא דזכאה שארי בעלמא, דינא לא יכיל לשלטאה על עלמא.

מנלן? ממשה, דכתיב (תהלים קו כג) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו וגו׳, ובגין כך קודשא בריך הוא נטיל לזכאה מבינייהו וסליק ליה מעלמא, וכדין אתפרע וגבי דיליה. סופיה דקרא כי מפני הרעה נאסף הצדיק, עד דלא ייתי רעה לשלטאה על עלמא נאסף הצדיק, (ד״א כי מפני הרעה נאסף עד לא ישלוט הרעה בעלמא), דבר אחר כי מפני הרעה, דא יצר הרע.

תא חזי יעקב שלימו דאבהן הוה, ואיהו קאים לקיימא בגלותא, אבל מגו דאיהו צדיק אתעכב דינא דלא שלטא בעלמא, דהא כל יומי דיעקב לא שרא דינא על עלמא, וכפנא אתבטלת, ואוף הכי ביומוי דיוסף, דאיהו דיוקנא דאבוי, (כיון דאיהו מית מיד) לא שרא גלותא, (דינא על עלמא), בגין דאיהו אגין עלייהו כל יומוי, כיון דאיהו מית, מיד שרא עלייהו גלותא, כמה דאת אמר (שמות א ו) וימת יוסף וגו׳, וסמיך ליה (שם י) הבה נתחכמה לו, וכתיב (שם יד) וימררו את חייהם בעבודה קשה בחמר ובלבנים וגו׳. כגוונא דא בכל אתר דשרייא זכאה (על) בעלמא, בגיניה קודשא בריך הוא יגין על עלמא, וכל זמנא דאיהו קיים, דינא לא שריא על עלמא והא אתמר.

תא חזי וישב יעקב בארץ מגורי אביו, מאי מגורי אביו, כמה דאת אמר (ירמיה ו כה) מגור מסביב, דכל יומוי הוה דחיל והוה בדחילו:

וישב יעקב בארץ מגורי אביו -- רבי אלעזר אמר, דאתקשר ויתיב בההוא אתר דאתאחיד בחשך, ארץ מגורי אביו דייקא, בארץ כנען אתקשר אתרא באתריה, מגורי אביו דא דינא קשיא, בארץ מגורי אביו, כמה דאתמר ההוא דינא רפיא דאיהי ארץ, דאתאחיד מן דינא קשיא, וביה אתישב יעקב ואתאחיד ביה, (וההיא ארץ איהי אספקלריא דלא נהרא):

אלה תולדות יעקב יוסף וגו׳ -- בתר דאתישב יוסף ביעקב, ואזדווג שמשא בסיהרא, כדין שרא למעבד תולדות, ומאן איהו דעביד תולדות, אהדר ואמר יוסף, דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק איהו עביד תולדות, בגין דלא פסקין מימוי לעלמין, ואיהו עביד תולדות בהאי ארץ, ומניה נפקין תולדות לעלמא, דהא שמשא אף על גב דאתקרב בסיהרא לא עביד איבין, בר ההוא דרגא דאקרי צדי״ק, ויוסף איהו דרגא דיעקב למעבד איבין ולאפקא תולדין לעלמא, ובגין כך כתיב אלה תולדות יעקב יוסף.

אלה תולדות יעקב יוסף -- כל מאן דהוה מסתכל בדיוקנא דיוסף, הוה אמר דדא הוא דיוקנא דיעקב, תא חזי דבכלהו בני יעקב לא כתיב אלה תולדות יעקב ראובן, בר יוסף דדיוקניה דמי לדיוקנא דאבוי.

בן שבע עשרה שנה -- אמר רבי אבא, רמז ליה קודשא בריך הוא, דהא כד אתאביד מניה יוסף בן שבע עשרה שנין הוה, וכל אינון יומין דאשתארו דלא חמא ליה ליוסף, הוה בכי על אינון שבע עשרה שנין, וכמה דהוה בכי עליה, קודשא בריך הוא יהב ליה שבע עשרה שנין אחרנין, דאתקיים בארעא דמצרים בחדו וביקרא ובשלימו דכלא, בריה יוסף הוה מלכא וכל בנוי קמיה הוו, ואינון שבע עשרה שנין הוו חיין לגביה, ובגין כך בן שבע עשרה שנה הוה איהו כד אתאביד מניה.

רבי חייא פתח ואמר, (איוב לד י) לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע ושדי מעול, כי פעל

דף קפ עמוד ב

אדם ישלם לו וכארח איש ימציאנו, תא חזי כד ברא קב״ה עלמא, עבד ליה על דינא, ועל דינא אתקיים, וכל עובדין דעלמא אינון קיימין בדינא, בר דקב״ה בגין לקיימא עלמא ולא יתאביד, פריש עליה רחמי, ואינון רחמי מעכבי לדינא דלא ישתצי עלמא, ועל רחמי אתנהיג עלמא ואתקיים בגיניה.

ואי תימא דקודשא בריך הוא עביד דינא בבר נש בלא דינא, הא אתמר דכד דינא שריא עליה דבר נש כד איהו זכאה, בגין רחימותא דקב״ה ביה איהו כמה דאתמר, דהא קב״ה רחים עליה ברחימו לקרבא ליה לגביה, מתבר גופא בגין לשלטאה נשמתא, וכדין אתקריב בר נש לגביה ברחימו כדקא יאות,

ונשמתא שלטא וגופא אתחלש, ובעיא גופא חלשא, ונפשא תקיפא דאתתקף בתקיפו, וכדין איהו רחימא דקב״ה, כמה דאמרו חברייא יהב קב״ה לצדיק צערא בעלמא דין, בגין למזכי ליה לעלמא דאתי.

וכד נשמתא חלשא וגופא תקיפא, איהו שנאיה דקב״ה, דלא אתרעי ביה ולא יהיב ליה צערא בהאי עלמא, אלא אורחוי מתתקנן והוא בשלימו יתיר, בגין דאי עבד צדקה או טיבו, קב״ה משלם ליה אגריה בהאי עלמא, ולא יהוי ליה חולק בההוא עלמא, ודא הוא דתרגם אונקלוס (דברים ז י) ומשלם לשונאיו וגו׳, ומשלם לשנאוהי טבוון דאינון וגו׳ (איהו), ובגין כך ההוא זכאה דאתבר תדיר איהו רחימא דקב״ה, והני מלי כד בדק ולא אשכח חובא בידיה דאתענש עליה.

הכא אית לאסתכלא בכמה סטרין, חד דהא חמינן דשכינתא לא שריא באתר עציבו אלא באתר דאית ביה חדוה, אי חדוה לית ביה לא שריא שכינתא בההוא אתר, כמה דאת אמר (מ״ב ג טו) ועתה קחו לי מנגן, והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד יהו״ה, דהא שכינתא ודאי לא שריא באתר עציבו, מנלן מיעקב, דבגין דהוה עציב עליה דיוסף, אסתלקת שכינתא מניה, כיון דאתא ליה חדוה דבשורה דיוסף, מיד ותחי רוח יעקב אביהם, הכא בהאי זכאה דאתבר, כיון דאיהו חלשא ואתבר במכאובין, אן הוא חדוה, דהא איהו בעציבו, ולית עמיה חדוה כלל. וחד דהא חמינן כמה רחימין הוו צדיקיא קמי קודשא בריך הוא, ולא אתברו במרעין ולא במכאובין, ולא אתחלש גופא דלהון לעלמין, אמאי לאו אלין כאלין, דאלין אתברו ואלין קיימי בגופייהו כדקא יאות, וא״ת דהא אלין דקיימו בקיומא כדקא יאות, בגין דאינון צדיקי בני צדיקי אינהו כמה דאוקמוה, ואלין אחרנין צדיקי ולאו בני צדיקי, הא קא חמינן צדיקי בני צדיקי, דהא אבוי דדין זכאה בר זכאה ואיהו זכאה, אמאי אתבר גופיה במכאובין וכל יומוי בצערא, אלא הכא רזא איהו, דהא כל עובדוי דקב״ה בקשוט וזכו, (איוב לד י) כי פועל אדם ישלם לו וכארח איש ימציאנו.

אשכחנא בספרי קדמאי רזא חדא, ולגביה רזא אחרא, חד דאיהו תרין, דהא אית זמנין דסיהרא איהי בפגימו ושריא בדינא, ושמשא לא אשתכח גבה, ובכל זמנא ובכל שעתא אית לה לאפקא נשמתין בבני נשא, כמה דלקטא בקדמיתא, ואפיקת לון השתא בזמנא דאיהי קיימא בדינא, האי מאן דנקיט לה בההוא זמנא, ליהוי תדיר בגריעותא, ומסכנותא אזלא לגביה, ואתבר תדיר בדינא כל יומוי דבר נש, בין חייבא בין זכאה, בר דצלותא בטיל כל גזרי דינין, ויכיל לסלקא בצלותא.

וההוא זמנא דקיימא ההוא דרגא בשלימו, וההוא נהר דנגיד ונפיק אשתמש בה, כדין ההוא נשמתא דנפקת ואתדבקת ביה בההוא בר נש, ההוא בר נש אשתלים בכלא, בעותרא בבנין בשלימו דגופא. וכלא בגין

דף קפא עמוד א

ההוא מזלא דנגיד ונפיק, ואתחבר בההוא דרגא לאשתלמא ביה ולאתברכא מניה, ועל דא כלא במזלא תליא מלתא, ועל דא תנינן בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא, אלא במזלא תליא מלתא, דהא בזכותא לאו איהו, אלא עד דאתמליא ואתנהיר מן מזלא. ובגין כך כל אינון דאתברו בהאי עלמא ואינון זכאי קשוט, כלהו אתברו בהאי עלמא ואתדנו בדינא, מאי טעמא, בגין דההיא נפשא גרמא להו, ועל דא חייס עלייהו קב״ה לעלמא דאתי.

רבי אלעזר אמר, כל מה דעביד קב״ה בדינא איהו, בגין לדכאה להיא נפשא לאייתאה לה לעלמא דאתי, (ובגין כך קב״ה כל עובדוי), (נ״א בגין דכל עובדוי דקב״ה) אינון בדינא וקשוט, ובגין לאעברא מניה ההוא זוהמא דקבילת בהאי עלמא, ועל דא אתבר ההוא גופא ואתדכיאת נפשא, ובגין כך קב״ה עביד להההוא זכאה דיסבול יסורין ומכאובין בהאי עלמא ויתנקי מכלא, ויזכה לחיי עלמא, ועל דא כתיב (תהלים יא ה) יהו״ה צדיק יבחן ודאי והא אתמר.

רבי שמעון פתח (ויקרא כא כג) **אך אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני יהו״ה מקדשו** -- אך אל הפרכת לא יבא, תא חזי, בההיא שעתא דההוא נהר דנגיד ונפיק אפיק כל אינון נשמתין, ואתעברת נוקבא, כלהו קיימין לגו, בקורטא דלגו, בסיטו קורטא. וכד סיהרא אתפגים בההוא סטרא דחויא בישא, כדין כל אינון נשמתין דנפקין, אף על גב דכלהו דכיין וכלהו קדישין, הואיל ונפקו בפגימו, בכל אינון אתרי דמטו אינון נשמתין, כלהו אתברו ואתפגימו בכמה צערין בכמה כאבין, ואלין אינון (נשמתין ואתרין) (נ״א נשמתין דאתרין דפגימו) דאתרעי בהו קב״ה לבתר דאתברו, ואף על גב דנשמתין בעציבו ולא בחדוון, רזא דמלה שריין כגוונא דלעילא גופא אתפגים, ונשמתא לגו כגוונא דלעילא, ודא כגוונא דדא, ובגין כך אלין אינון דבעיין לחדתותי בחדתותא דסיהרא.

ועל אלין כתיב (ישעיה סו כו) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו, יבא כל בשר להשתחות לפני אמר יהו״ה, כל בשר ודאי, דאלין יתחדתון בכלא, ובעיין לחדתותי בחדתותא דסיהרא, ואלין אינון בשותפותא חדא בסיהרא, פגימין בההוא פגימו דילה, ובגין כך איהי שריא בגווייהו תדיר דלא שבקא לון, כמה דאת אמר (שם נז טו) ואת דכא ושפל רוח, וכתיב (תהלים לד יט) קרוב יהו״ה לנשברי לב, לאינון דסבלי עם סיהרא ההוא פגימו, אינון קריבין לה תדיר, ועל דא להחיות לב נדכאים, באינון חיים דאתיין לה לאתחדתא יהא לון חולקהון, אינון דסבלי עמה יתחדתון עמה.

ואלין אקרון יסורין של אהבה, של אהבה אינון, ולאו מניה דההוא בר נש, של אהבה אינון, דאתפגם נהורא של אהבה זוטא דאתדחיא מאהבה רבה, בגין כך אלין אינון חברים משותפים בהדה, זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי דאינון זכו להאי למהוי חברים בהדה, עלייהו כתיב (שם קכב ח) למען אחי ורעי וגו׳.

פתח ואמר (ישעיה נב יג) **הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד** -- זכאה חולקהון דצדיקייא דקב״ה גלי לון ארחי דאורייתא למהך בהו, תא חזי האי קרא רזא עלאה איהו, הנה ישכיל עבדי ואוקמוה. אבל תא חזי כד ברא קב״ה עלמא, עבד לה לסיהרא, ואזער לה נהורהא, דהא לית לה מגרמה כלום, ובגין דאזעירת גרמה, אתנהרא בגין שמשא, ובתוקפא דנהורין עלאין.

ובזמנא דהוה בי מקדשא קיים, ישראל הוו משתדלי בקרבנין ועלוון, ופולחנין דהוו עבדין כהני וליואי וישראלי, בגין לקשרא קשרין ולאנהרא נהורין. ולבתר דאתחרב בי מקדשא, אתחשך נהורא, וסיהרא לא אתנהירת מן שמשא, ושמשא

דף קפא עמוד ב

אסתלק מנה ולא אתנהרא, ולית לך יומא דלא שלטא ביה לווטין וצערין וכאבין כמה דאתמר.

ובההוא זמנא דמטי זמנא דסיהרא לאתנהרא, מה כתיב הנה ישכיל עבדי, עליה דסיהרא אתמר, הנה ישכיל עבדי, דא הוא רזא דמהימנותא, הנה ישכיל דאתער אתערותא לעילא כמאן דארח ריחא, ואתי לאתערא ולאסתכלא, ירום מסטרא דנהורא עלאה דכל נהורין, ירום, כמה דאת אמר (ישעיה ל יח) ולכן ירום לרחמכם, ונשא מסטרא דאברהם, וגבה מסטרא דיצחק, מאד מסטרא דיעקב, ואף על גב דאוקמוה, וכלא חד ברזא דחכמתא. ובההוא זמנא יתער קב״ה אתערותא עלאה, לאנהרא לה לסיהרא כדקא יאות, כמה דאת אמר (שם כו) והיה אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים, ובגין כך יתוסף בה רוח עלאה.

ובגין כך יתערון כדין כל אינון מיתיא דאינון גו עפרא, ודא הוא עבדי, רזא דמפתחן דמאריה בידיה, כמה דאת אמר (אל עבדו זקן ביתו וכמה דאת אמר) (בראשית כד ב) ויאמר אברהם אל עבדו, דא סיהרא כמה דאתמר, מטטרו״ן דאיהו עבד שליחא דמאריה, זקן ביתו, כמה דאת אמר (תהלים לז כה) נער הייתי גם זקנתי, המושל בכל אשר לו, בגין דכל גוונין אתחזון ביה, ירוק וחוור וסומק.

שים נא ידך תחת ירכי -- דא הוא צדיק, רזא דמלה קיומא דעלמא, דהא כדין האי עבד ממנא ברזא עלאה לאחייא לון לדיירי עפרא, ויתעביד שליחא ברוחא דלעילא, ולאתבא רוחין ונשמתין לאתרייהו, לאינון גופי (ס״א דאתאכלו) דאתבלו ואתרקבו תחות עפרא. ואשביעך ביהו״ה אלהי השמים, ואשביעך, מאי ואשביעך, לאתלבשא ברזא דשבע נהורין עלאין, דאינון רזא דשלימו עלאה.

אשר לא תקח אשה -- דא הוא גופא דתחות עפרא, דאית ליה קיומא לאקמא מעפרא, דכל אינון דאתקברו בה, וזכו לאתקברא בארעא דישראל, אינון יתערון בקדמיתא כמה דאוקימנא, דכתיב (ישעיה כו יט) יחיו מתיך בקדמיתא, אלין מתין דארעא דישראל, נבלתי יקומון אינון מתין דשאר ארעאן, ועל דא לאינון גופיהון דישראל דאתקברו תמן, ולא לגופי דשאר עמין עע״ז דאסתאבת ארעא מינייהו. ועל דא אשר לא תקח אשה לבני, מאי לבני, דכל נשמתין דעלמא דנפקי מההוא נהר דנגיד ונפיק, אינון בנין לקב״ה, ועל דא אשר לא תקח אשה דא גופא, לבני דא נשמתא, מבנות הכנעני אלין גופין דעמין עע״ז, דזמין קב״ה לנערא לון מארעא קדישא, כמה דאת אמר (איוב לח יג) וינערו רשעים ממנה, כמאן דמנער טליתא מזוהמא דילה, כי אל ארצי ואל מולדתי תלך, ארצי דא היא ארעא קדישא, דאיהו קדמאה לכל שאר ארעין כמה דאתמר, (ועל דא כי אל ארצי דא ארעא קדישא דאיהו דיליה, בין כל שאר ארעין דפליג לון לממנן אחרנין), ועל דא כי אל ארצי ואל מולדתי, כיון דאמר אל ארצי, מהו ואל מולדתי, אלא אל ארצי כמה דאתמר, (מהו) ואל מולדתי, אלין אינון ישראל.

תא חזי מה כתיב, ויקח העבד כמה דאתמר, עשרה גמלים, אלין אינון עשרה דרגין דהאי עבד שלטא עלייהו כגוונא דלעילא, מגמלי אדניו, דאינון כההוא גוונא ממש כמה דאתמר, והאי עבד שלטא ואתתקן בהו.

וכל טוב אדניו בידו-- כל ההוא טיבו, רוחין עלאין דנפקי מגו אינון נהורין ובוצינין עלאין, וכל טוב אדוניו, ההוא שמושא דשמשא דאתמשכא בה בסיהרא.

ויקם וילך אל ארם נהרים-- דא אתר דארעא קדישא, דבכת תמן רחל כד חריב בי מקדשא. **ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים**-- לאתתקפא חילהא בתוקפהא כדקא יאות, עד לא תיעול לאקמא לון לאינון גופין.

לעת ערב -- מאי לעת ערב, דא ערב שבת

דף קפב עמוד א

דאיהו זמנא דאלף שתיתאה, לעת ערב, כמה דאת אמר (תהלים קד כג) ולעבודתו עדי ערב, וכתיב (ירמיה ו ד) כי ינטו צללי ערב, לעת צאת השואבות, דההוא זמנא זמינין למיקם ולאחייא בקדמיתא מכל שאר בני עלמא, אינון דשאבי מימוי דאורייתא, (ישאבין) בגין דאתעסקו לשאבא מימוי דאורייתא, ואתתקפו באילנא דחיי, ואינון יפקון בקדמיתא, דאילנא דחיי גרמא לון דיקומון בקדמיתא כמה דאתמר.

ובנות אנשי העיר יוצאות -- מאי יוצאות כמה דאת אמר (ישעיה כו יט) וארץ רפאים תפיל, דזמינא ארעא למפלט מנה כל גופין דאינון בגווה, ועל דא כתיב יוצאות לשאוב מים, לנטלא נשמתא ולקבלא לה כדקא יאות, מתקנא מאתרה כדקא חזי.

והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה -- בגין דהא אתמר, דכל אינון נשמתין דעלמא דאתקיימו בהאי עלמא, ואשתדלו למנדע למאריהון ברזא דחכמתא עלאה, איהי סלקת ואתקיימת בדרגא עלאה, על כל אינון דלא אתדבקו ולא ידעו, ואינון אתקיימון בקדמיתא, ודא הוא שאלתא דקאים ההוא עבד למנדע ולמשאל, במה אתעסקת ההיא נשמתא בהאי עלמא.

ואמרה אלי גם אתה שתה -- אנת בעי למשתי ולאתשקיא בקדמיתא, ובתרך גם לגמליך אשקה, בגין דכל אינון שאר רתיכין אף על גב דאתשקיין מהאי דרגא כלהו אתשקיין מפולחנא דצדיקייא דידעי פולחנא דמאריהון כדקא יאות, דצדיקייא ידעי לספקא לכל דרגא ודרגא כדקא יאות, ועל דא וגם לגמליך אשקה ודאי, היא האשה אשר הוכיח יהו״ה לבן אדוני, ודאי ההיא (ס״א באתערותא דצלותא דילי) איהו גופא דאזדמן להההיא נשמתא עלאה.

תא חזי דהא אתמר, דתיאובתא דכורא לגבי נוקבא עביד נשמתא, ותיאובתא דנוקבא לגבי דכורא סלקא, ואתערב בהדה דלעילא, ואתכליל דא בדא ועביד נשמתא, ובגין כך היא האשה, דא הוא גופא ודאי דאיהו זמינא להההוא רעותא דנשמתא דנפקא מן דכורא. ואינון גופין זמינין לאתערא בקדמיתא כדקאמרן, ולבתר דאלין יקומון, יקומון כל אחרנין דבשאר ארעאן, ויתקיימון בקיומא שלים, ויתחדתון בחדתותא דסיהרא, ויתחדש עלמא כמלקדמין, וכדין כתיב בההוא זמנא (תהלים קד לא) ישמח יהו״ה במעשיו, ובגין כך (ישעיה נב יג) הנה ישכיל עבדי, לאהדרא נשמתין כל חד וחד לאתריה, ירום ונשא וגבה מאד, מסטרא דכל אינון דרגין עלאין כדקאמרן.

כאשר שממו עליך רבים, כן משחת מאיש מראהו ותארו מבני אדם (שם יד) -- תא חזי דהא אתמר, דכד אתחרב בי מקדשא, ושכינתא אתגלי בגו ארעאן נוכראין בינייהו, מה כתיב (שם לג ז) הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון, כלהו בכו על דא, וקשירו בכיה ואבלא, וכל דא עלה דשכינתא דאתגלייא מאתרה, וכמה דאיהי משתנית מכמה דהות, אוף הכי בעלה לא נהיר נהוריה, ואשתני מכמה דהוה, דכתיב (שם יג י) חשך השמש בצאתו, ועל דא כתיב כן משחת מאיש מראהו.

דבר אחר: כן משחת מאיש מראהו, מהאי עבד דאשתני דיוקניה וגווניה מכמה דהוה, דבר אחר, כן משחת מאיש מראהו, כמה דאת אמר (שם נ ג) אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם, דהא מיומא דאתחרב בי מקדשא, לא קיימו שמים בנהורא דלהון.

ורזא דמלה ברכאן לא שריין אלא באתר דאשתכחו דכר ונוקבא ואוקמוה, כמה דאת אמר (בראשית ה ב) זכר ונקבה בראם ויברך אותם, ובגין כך משחת מאיש מראהו, ודא הוא כמה דכתיב (ישעיה נז א) הצדיק אבד, אבוד או נאבד לא נאמר, אלא אבד, דלא שריין ברכאן אלא באתר דאשתכחו דכר ונוקבא כחדא, כמה דאתמר, בגין דא בההוא זמנא דלא אשתכח

דף קפב עמוד ב

דכורא בהדה, וכדין כל אינון נשמתין דנפקי, כלהו הוי להו שנויא, מכמה דהוו בזמנא דשמשא אתחבר בסיהרא כמה דאתמר, ועל דא אלה תולדות יעקב יוסף וגו׳ ואתמר.

והוא נער -- בגין דלא מתפרשין לעלמין, צדיק וצדק כחדא אינון, כמה דאיהי אתקריאת בשמא דדכורא, הכי נמי אתקרי איהו בשמא דילה, דכתיב והוא נער. **את בני בלהה ואת בני זלפה** -- בכלהו קיימא לחדתא לון כדקא יאות, ולאשתעשעא לון בחדוה דיליה, דכלהו ענפין וכלהו עלין כלהו מתברכין בחדוה דיליה.

אלה תולדות יעקב יוסף -- כמה דאתמר דכל דיוקנא דיעקב הוה ביה ביוסף, וכל מה דאירע להאי אירע להאי, ותרווייהו כחדא אזלי, ודא הוא רזא דאת ו״ו דאזלי תרווייהו כחדא, בגין דאינון רזא חדא ודיוקנא חדא:

ויבא יוסף את דבתם רעה -- הא אוקמוה, דהוה אמר לאבוי עלייהו דהוו אכלי שייפא מבעלי חיין כד אינון חיין, ויבא יוסף את דבתם רעה, וכי הא במניינא הוו אינון בני שפחות, והיך הוו מזלזלין בהון בני לאה, והיך הוו אכלין אבר מן החי, והוו עברין על פקודא דמאריהון, דהא פקיד על בני נח פקודא דא, כמה דאת אמר (בראשית ט ד) אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו, ואינון הוו אכלי ליה, ועברין על פקודא דמאריהון, אלא יוסף הוה קאמר, ועל דא אתענש.

רבי יהודה אמר **את דבתם רעה** כמה דאוקמוה דיהבי עינייהו בבנות ארעא, ודא הוא דבתם רעה, לינקא לכל אינון דרגין דלא קדישין (ד״א ל״ג אף על גב) דאתיין מסטרא מסאבא:

וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתנת פסים. רבי אלעזר פתח ואמר (ישעיה כו כ) **לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך חבי כמעט רגע עד יעבור זעם. לך עמי בא בחדריך** -- תא חזי כמה קב״ה רחים לון לישראל, ובגין רחימותא דלהון דרחים לון על כל עמין עעכו״ם, אזהר לון ובעי לנטרא לון בכל מה דאינון עבדין.

תא חזי תלת זמנין אית ביומא דדינא שריא בעלמא, וכד אתי ההוא זמנא, מבעי ליה לבר נש לאזדהרא ולאסתמרא דלא יפגע ביה ההוא דינא, ואינון זמנין ידיען, והא אוקמוה, בגין דהא כד סליק צפרא אברהם אתער בעלמא, ואחיד ליה לדינא לקשרא ליה בהדיה, ובשירותא דתלת שעתי קמייתא, נטיל דינא מאתריה לאתערא ביה ביעקב, עד דאתער צלותא דמנחה דאהדר דינא לאתריה, ואתער דינא דלתתא לאתקשרא בדינא דלעילא, דהא כדין אתקשר דינא בדינא, ובעי לאזדהרא.

תו כד דינא אתער בעלמא, ומותא אשתכח במתא, לא ליבעי ליה לבר נש למיהך יחידאי בשוקא, והא אוקימנא מלי, אלא בעי לאסגרא גרמיה דלא יפוק לבר, כמה דאוקמוה בנח דאסגר גרמיה בתיבותא, דלא ישתכח קמי מחבלא, ועל דא לך עמי בא בחדריך, אסגר גרמך, וסגור דלתך בעדך, דלא יתחזי קמיה דמחבלא, חבי כמעט רגע עד יעבור זעם, דבתר דאעבר דינא לית ליה רשו למחבלא לחבלא.

תא חזי, דקב״ה בגין רחימותא דאיהו רחים לון לישראל וקריב לון לגביה, כל שאר עמין עכו״ם שנאין לון לישראל, בגין דאינון מתרחקין וישראל קריבין, ותא חזי בגין רחימותא דרחים יעקב ליוסף יתיר מאחוי, אף על גב דכלהו הוו ליה אחין, מה כתיב ויתנכלו אותו להמיתו, כל שכן עמין עעכו״ם לישראל.

תא חזי כמה גרים ליה ההוא רחימותא דרחים ליה יתיר, דגרם ליה דאתגלי מאבוי, ואתגלי אבוי בהדיה, וגרם להו גלותא,

דף קפג עמוד א

ולשכינתא דאתגליא בינייהו, ואף על גב דאתגזירת גזרה, ואוקמוה דבגין כתנת פסים דעבד ליה יתיר, מה כתיב ויראו אחיו:

ויחלום יוסף חלום וגו׳. רבי חייא פתח ואמר, (במדבר יב ו) ויאמר שמעו נא דברי, אם יהיה נביאכם, יהו״ה במראה אליו אתודע, בחלום אדבר בו, תא חזי כמה דרגין לדרגין עבד קב״ה, וכלהו קיימי דא על דא דרגא על דרגא, דא לעילא מן דא, וכלהו ינקין אלין מן אלין כדקא חזי לון, ואלין מימינא ואלין משמאלא, וכלהו אתמנן אלין על אלין כלא כדקא יאות.

תא חזי כל נביאי דעלמא כלהו ינקי מסטרא חדא, מגו תרין דרגין ידיען, ואינון דרגין הוו אתחזיין בגו אספקלריא דלא נהרא, דכתיב במראה אליו אתודע, מאן הוא מראה כמה דאתמר (ד״א ל״ג דמראה) חיזו דכל גוונן אתחזיין בגווה, ודא היא אספקלריא דלא נהרא. בחלום אדבר בו, דא הוא חד משתין בנבואה כמה דאוקמוה, ואיהו דרגא שתיתאה מההוא דרגא דנבואה, ואיהו דרגא דגבריאל דממנא על חלמא והא אתמר.

תא חזי כל חלמא דאיהו כדקא יאות מהאי דרגא קא אתיא, ועל דא לית לך חלמא דלא יתערבון עמיה מלין כדיבין כמה דאוקימנא, ובגין כך מנייהו קשוט ומנייהו כדיבן, ולית לך חלמא דלא אית ביה מהאי גיסא ומהאי גיסא, ובגין דאית ביה בחלמא כלא כדאמרן, כל חלמין דעלמא אזלין בתר פשרא דפומא, ואוקמוה דכתיב (בראשית מא יג) ויהי כאשר פתר לנו כן היה, מאי טעמא, בגין דאית ביה בחלמא כדיבו וקשוט, ומלה שלטא על כלא, ובגין כך בעי חלמא פשרא טבא.

רבי יהודה אמר, בגין דכל חלמא מדרגא דלתתא איהו, ודבור שלטא עליה, בגין כך כל חלמא אזלא בתר פשרא. פתח ואמר, (איוב לג טו) בחלום חזיון לילה בנפול תרדמה על אנשים בתנומות עלי משכב, (שם טז) אז יגלה אזן אנשים ובמוסרם יחתום, תא חזי כד סליק בר נש לערסיה, מבעי ליה לאמלכא עליה מלכותא דשמיא בקדמיתא, ולבתר יימא חד פסוקא דרחמי, ואוקמוה חברייא, בגין דהא כד בר נש נאים על ערסיה, הא נשמתיה נפקא מניה, ואזלא ושטיא לעילא כל חד וחד כפום ארחיה, והכי סליקת כמה דאתמר.

מה כתיב בחלום חזיון לילה, כד בני נשא שכבי בערסייהו ניימין, ונשמתא נפקת מנייהו, הה״ד בתנומות עלי משכב, אז יגלה אזן אנשים, וכדין קב״ה אודע לה לנשמתא, בההוא דרגא דקיימא על חלמא, אינון מלין דזמינין למיתי על עלמא, או אינון מלין כפום אינון הרהורין דליביה, בגין דבר נש נטיל ארחא דתוכחי דעלמא, בגין דהא לא מודעין ליה לבר נש בעוד דאיהו קאים בתוקפא דגופא (נ״א דרוחא) כדקאמרן, אלא מלאכא אודע לנשמתא, ונשמתא לבר נש, וההוא חלמא איהו מלעילא, כד נשמתין נפקין מגופין וסלקין, כל חד וחד כפום ארחיה.

וכמה דרגין על דרגין ברזא דחלמא, כלהו ברזא דחכמתא, ותא חזי, חלום דרגא חדא, מראה דרגא חדא, נבואה דרגא חדא, וכלהו דרגין לדרגין אלין על אלין. ויחלום יוסף חלום ויגד לאחיו ויוסיפו עוד שנא אותו על חלומותיו, מהכא דלא מבעי ליה לבר נש למימר חלמיה בר להההוא בר נש דרחים ליה, ואי לאו איהו גרים ליה, דאי ההוא חלמא מתהפך לגוונא אחרא איהו גרים לסלקא, תא חזי, דיוסף איהו אמר חלמא לאחוהי, ועל דא גרמו ליה לסלקא חלמיה תרין ועשרין שנין דאתעכב, רבי יוסי אמר מנלן, דכתיב ויוסיפו עוד שנא אותו, מאי שנא אותו, דגרמו ליה קטרוגין בדא.

מה כתיב **ויאמר אליהם שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי** --

דף קפג עמוד ב

דבעא מנייהו דישמעון ליה, ואיהו אודע להו ההוא חלמא, דאלמלא אינון דאהפכו ליה לגוונא אחרא, הכי אתקיים, ואינון אתיבו ואמרו, המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו, מיד אמרו ליה פשרא דחלמא וגזרו גזרה, ובגין כך ויוסיפו עוד שנא אותו.

רבי חייא ורבי יוסי הוו שכיחי קמיה דרבי שמעון, אמר רבי חייא, הא תנינן חלמא דלא אתפשר כאגרתא דלא מתקריא, אי בגין דאתקיים ואיהו לא ידע, או דלא אתקיים כלל, אמר ליה, אתקיים ולא אתיידע, דהא ההוא חלמא חילא תליא עליה, ואיהו לא אתידע, ולא ידיע אי אתקיים אי לא אתקיים.

ולית לך מלה בעלמא דעד לא ייתי לעלמא דלאו איהי תלייא בחלמא או על ידא דכרוזא, דהא אתמר דכל מלה ומלה עד לא ייתי לעלמא מכרזי עליה ברקיע, ומתמן אתפשט בעלמא, ואתיהיב על ידא דכרוזא, וכלא בגין דכתיב (עמוס ג ז) כי לא יעשה יהו״ה אלהי״ם דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים, בזמנא דנביאים אשתכחו בעלמא, ואי לאו אף על גב דנבואה לא שריא, חכימי עדיפי מנביאים, ואי לא, אתיהיב בחלמא, ואי לאו, בצפרי שמיא משתכחי מלה, והא אוקמוה:

וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם -- רבי שמעון אמר, לרעות צאן אביהם מבעי ליה, מאי א״ת נקוד מלעילא, לאסגאה עמהון שכינתא דאיהי עמהון שרייא, בגין דאינון הוו עשרה, דהא יוסף לא הוה עמהון, ובנימן הוה זעיר בביתא, ובגין כך אינון הוו עשרה, וכד אזלו הות שכינתא בינייהו, ועל דא נקוד מלעילא. ובגין כך בזמנא דזבינו ליה ליוסף, אשתתפו כלהו בהדי שכינתא, ואשתיפו לה בהדייהו כד עבידו אומאה, ועד דאתגלייא מלה דיוסף, לא שריא שכינתא עליה דיעקב, ואי תימא דשכינתא לא אשתכחת עמהון, תא חזי דכתיב (תהלים קכב ד) ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם יהו״ה, כלהו צדיקי וחסידי, קיומא דכל עלמא, קיומא אינון לעילא ותתא.

פתח ואמר, (שם א) **שמחתי באומרים לי בית יהו״ה נלך** -- האי קרא אוקמוה, דדוד הוה עם לביה למבני ביתא, כמה דאת אמר (מ״א ח יז) ויהי עם לבב דוד אבי לבנות בית לשם יהו״ה וגו׳, ולבתר מה כתיב (שם יט) רק אתה לא תבנה הבית, כי אם בנך היוצא מחלציך הוא יבנה הבית לשמי, וכל ישראל הוו ידעי דא, והוו אמרי אימתי ימות דוד, ויקום שלמה בריה ויבנה ביתא, וכדין עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלם, כדין ניסק ונקריב תמן קרבנין, ועם כל דא אף על גב דהוו אמרי אימתי ימות סבא דא, כדין שמחתי, וחדוה הוה לי בגין ברי, דהוו אמרי דברי יקום תחותי למגמר פקודא למבני ביתא, כדין שרי ושבח לה, ואמר ירושלם הבנויה כעיר שחברה לה יחדו.

תנן עבד קודשא בריך הוא ירושלם לתתא כגוונא דלעילא, ודא מתתקנא (דא) לקבל דא, דכתיב (שמות טו יז) מכון לשבתך פעלת יהו״ה, הבנויה, דזמין קב״ה לנחתא לה לירושלם דלעילא כדקא יאות, ובגין כך הבנויה, שחברה לה יחדו, והא אוקמוה, שחברה, שחברו מבעי ליה.

אלא דאתחברת אמא בברתא והוו כחדא, ואוקמוה ואתמר. ששם עלו שבטים, אלין אינון קיומא דעלמא, ותקונא דעלמא תתאה, ולא תימא דעלמא תתאה בלחודוי, אלא אפילו דעלמא עלאה, דכתיב שבטי יה עדות לישראל, לישראל דייקא, בגין דאינון קיומא לתתא, סהדותא אינון לעילא, וכלא להודות לשם יהו״ה, לאודאה שמיה דקב״ה לכל סטרין, דכתיב להודות לשם יהו״ה:

וימצאהו איש והנה תועה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש --

דף קפד עמוד א

מה כתיב לעילא, ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רועים בשכם לכה ואשלחך אליהם, וכי יעקב שלימא דהוה רחים ליה ליוסף מכל בנוי, והוה ידע דכל אחוי הוו שנאין ליה, אמאי שדר ליה לגבייהו, אלא איהו לא חשיד עלייהו, דהוה ידע דכלהו הוו זכאין, ולא חשיד לון, אלא גרים קב״ה כל דא, בגין לקיימא גזרה דגזר בין הבתרים.

אשכחנא בספרי קדמאי, דבעיין אלין בני יעקב לשלטאה עלוי עד לא יחות למצרים, דאילו הוא יחות למצרים ואינון לא שלטו ביה בקדמיתא, יכלי מצראי לשלטאה לעלמין עלייהו דישראל, ואתקיימא ביה ביוסף דאזדבן לעבדא ואינון שלטו עלוי, ואף על גב דיוסף הוה מלכא לבתר, מצראי הוו עבדין ליה, אשתכחו ישראל דשלטו על כלהו.

תא חזי דיוסף דאיהו ברית עלאה, כל זמנא דאתקיים ברית, שכינתא אתקיים בהדייהו דישראל בשלם כדקא יאות, כיון דאסתלק יוסף ברית עלאה מעלמא, כדין ברית שכינתא וישראל כלהו בגלותא נפקו, והא אוקימנא דכתיב (שמות א ח) ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף, וכלא הוה מעם קב״ה כדקא יאות.

תא חזי, וימצאהו איש, דא גבריאל, ואוקמוה כתיב הכא וימצאהו איש, וכתיב התם (דניאל ט כא) והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה, והנה תועה, בכלא תועה, דאבטח על אחוי, דהוה מתבע אחוה דלהון ולא אשכח, ותבע להו ולא אשכח, ועל דא תועה בכלא, ועל דא-- **וישאלהו האיש לאמר מה תבקש ויאמר את אחי אנכי מבקש וגו׳, ויאמר האיש נסעו מזה וגו׳**

רבי יהודה פתח (שיר ח א) **מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוזו לי** -- האי קרא אוקמוה חבריא, אבל האי קרא כנסת ישראל אמרו למלכא דשלמא דיליה, מי יתנך כאח לי, כיוסף על אחוי דאמר (בראשית נ כא) ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם, יהב לון מזונא וזן להו בכפנא, בגין כך מי יתנך כאח לי.

דבר אחר: **מי יתנך כאח לי**-- דא יוסף לגבה דשכינתא, דאתאחד עמה ואתדבק בהדה, יונק שדי אמי, דהא כדין אחוה ושלימו בהדייהו, אמצאך בחוץ, גו גלותא דאיהי בארעא אחרא, אשקך, בגין לאתדבקא רוחא ברוחא, גם לא יבוזו לי, אף על גב דאנא בארעא אחרא. תא חזי, דיוסף אף על גב דאחוי לא הוו ליה כאחין כד נפל בידייהו, איהו הוה לון כאחא כד נפלו בידיה, והא אוקמוה דכתיב (שם) וינחם אותם וידבר על לבם, בכלא דבר על לבייהו.

ותא חזי מה כתיב **ויאמרו איש אל אחיו**-- דא שמעון ולוי דאינון הוו אחין ודאי בכלא, בגין דקא אתו מסטרא דדינא קשיא, ובגין כך רוגזא דלהון איהו רוגזא דקטלא בעלמא, כמה דאת אמר (שם מט ה) ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה.

תא חזי רזא דמלה, אית רוגזא ואית רוגזא, אית רוגזא דאיהו מברכא מעילא ומתתא ואקרי ברוך, כמה דאתמר דכתיב (שם יד יט) ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ, והא אוקמוה, ואית רוגזא דאיהי אתלטיא לעילא ותתא כמה דאתמר דאקרי ארור, דכתיב (שם ג יד) ארור אתה מכל הבהמה ומכל

חית השדה, ארור אפם כי עז.

ועל רזא דא אית תרין טורין, דכתיב (דברים יא כט) ונתת את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל, לקביל אלין תרין דרגין, ועל דא, דא אקרי ארור ודא אקרי ברוך, ושמעון ולוי אינון מסטרא דדינא קשיא, ומן סטרא דדינא קשיא תקיפא נפקת רוגזא דאתלטיא, ותא חזי מסטרא דדינא קשיא נפקי רוגזא לתרין סטרין, חד דאתברך וחד דאתלטיא,

דף קפד עמוד ב

חד ברוך וחד ארור.

כגוונא דא, מסטרא דיצחק נפקו תרין בנין, חד מבורך וחד דאתלטיא לעילא ותתא, דא אתפרש לסטריה ודא אתפרש לסטריה, דא דיוריה בארעא קדישא, דא דיוריה בטורא דשעיר, דכתיב (בראשית כה כז) איש יודע ציד איש שדה, דא אתריה באתר דמדברא וחרבא ושממה, ודא יושב אהלים, וכלא כגוונא דאצטריך, ובגין כך תרין דרגין אינון ברוך וארור, דא לסטריה ודא לסטריה, מהאי נפקין כל ברכאן דעלמין לעילא ותתא, וכל טיבו וכל נהירו וכל פורקן וכל שזבותא, ומהאי נפקין כל לווטין וכל חרבא וכל דמא וכל שממה וכל בישין וכל מסאבו דעלמא.

רבי שמעון פתח ואמר, (תהלים כו ו) **ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך יהו״ה** -- האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי רזא דמלה הכא, דהא לית לך בר נש בעלמא דלא טעים טעמא דמותא בליליא, ורוח מסאבא שריא על ההוא גופא, מאי טעמא בגין דנשמתא קדישא אסתלקת מניה דבר נש ונפקת מניה, ועל דנשמתא קדישא נפקת ואסתלקת מניה, שריא רוחא מסאבא על ההוא גופא ואסתאב, וכד נשמתא אתהדרת לגופא, אתעבר ההוא זוהמא, והא אתמר דידוי דבר נש זוהמא דמסאבו אשתאר בהו, ועל דא לא יעבר ידוי על עינוי, בגין דההוא רוח מסאבא שריא עלוי, עד דנטיל לון, וכד נטיל ידוי כדקא חזי, כדין אתקדש ואקרי קדוש.

והיך בעי לאתקדשא, בעי חד כלי לתתא, וחד כלי מלעילא, בגין דיתקדש מההוא דלעילא, וההוא דלתתא דיתיב בזוהמא דמסאבו ביה, ודא כלי לקבלא מסאבו, ודא לאתקדשא מניה, דא ברוך ודא ארור, ולא בעיין אינון מיין דזוהמא לאושדא לון בביתא, דלא יקרב בהו בר נש, דהא בהו מתכנשי סטרא דלהון, ויכיל לקבלא נזקא מאינון מיין מסאבין, ועד דיתעבר זוהמא מן ידוי לא יברך ואוקימנא, ובגין כך בר נש עד לא יקדש ידוי בצפרא אקרי טמא, כיון דאתקדש אקרי טהור, ובגין כך לא יטול אלא מן ידא דאדכי בקדמיתא, דכתיב (במדבר יט יט) והזה הטהור על הטמא, דא אקרי טהור ודא אקרי טמא.

בגין כך חד כלי לעילא וחד כלי לתתא, דא קדישא ודא מסאבא, ומאינון מיין אסיר למעבד בהו מידי, אלא בעי לאושדא לון באתר דבני נשא לא עברין עלייהו, ולא יבית לון בביתא, דהא כיון דאתושדן בארעא רוחא מסאבא אשתכח תמן ויכיל לנזקא, ואי חפר לון מדרון תחות ארעא דלא יתחזון שפיר, ולא יהיב לון לנשי חרשיא, דיכלין לאבאשא בהו לבני נשא, בגין דאינון מיין דאתלטיין, וקב״ה בעי לדכאה לון לישראל ולמהוי קדישין, דכתיב (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם:

ויקחהו וישליכו אותו הבורה, והבור רק אין בו מים. רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים יט ח) תורת יהו״ה תמימה משיבת נפש, (מאן דבטיל מילי דאורייתא כאלו חריב עלמא שלים), כמה אית לון לבני נשא לאשתדלא באורייתא, דכל מאן דאשתדל באורייתא להוי ליה חיים בעלמא דין ובעלמא דאתי, וזכי בתרין עלמין, ואפילו מאן דאשתדל באורייתא ולא ישתדל בה לשמה כדקא יאות, זכי לאגר טב בעלמא דין, ולא דיינין ליה בההוא עלמא.

ותא חזי כתיב (משלי ג טז) ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד, ארך ימים, בההוא דאשתדל באורייתא לשמה, דאית ליה ארך ימים בההוא עלמא, דביה אורכא דיומין, ואינון יומין אינון יומין ודאי, תמן איהו רחצנו דקדושה דלעילא, דאתרחיץ בר נש בהאי עלמא לאשתדלא באורייתא, לאתתקפא בההוא עלמא,

דף קפה עמוד א

בשמאלה עושר וכבוד, אגר טב ושלוה אית ליה בהאי עלמא.

וכל מאן דישתדל באורייתא לשמה, כד נפיק מהאי עלמא, אורייתא אזלא קמיה ואכרזת קמיה, ואגינת עליה דלא יקרבון בהדיה מאריהון דדינא, כד שכיב גופא בקברא, היא נטרת ליה, כד נשמתא אזלא לאסתלקא למיתב לאתרה, איהי אזלא קמה דההיא נשמתא, וכמה תרעין אתברו מקמה דאורייתא,

עד דעאלת לדוכתה, וקיימא עליה דבר נש עד דיתער בזמנא דיקומון מתייא דעלמא, ואיהי מלפא סניגורא עליה, הה״ד (משלי ו כב) בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך, בהתהלכך תנחה אותך כמה דאתמר, בשכבך תשמור עליך, בשעתא דשכיב גופא בקברא, דהא כדין בההוא זמנא אתדן גופא בקברא, וכדין אורייתא אגינת עליה, והקיצות היא תשיחך, כמה דאתמר בזמנא דיתערון מתי עלמא מן עפרא, היא תשיחך, למהוי סניגוריא עלך.

רבי אלעזר אמר, **היא תשיחך** - מאי ״היא תשיחך״? בגין דאף על גב דהשתא יקומון מעפרא, אורייתא לא יתנשי מנהון, דהא כדין ינדעון כל ההיא אורייתא דשבקו כד אסתלקו מהאי עלמא, וההיא אורייתא נטירא מההוא זמנא, ותיעול במעייהו כמלקדמין, ואיהי תמלל במעייהו, וכל מלין מתתקנן יתיר מכמה דהוו בקדמיתא, דהא כל אינון מלין דאיהו לא יכיל לאדבקא לון כדקא יאות, ואיהו אשתדל בהו ולא אתדבק בהו, כלהו עאלין במעוי מתתקנן, ואורייתא תמלל ביה, הה״ד והקיצות היא תשיחך.

רבי יהודה אמר, כגוונא דא כל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא, זכי לאשתדלא בה לעלמא דאתי והא אתמר. תא חזי, ההוא בר נש דלא זכי לאשתדלא בהאי עלמא באורייתא, ואיהו אזיל בחשוכא, כד נפיק מהאי עלמא נטלין ליה ועאלין ליה לגיהנם, אתר תתאה דלא יהא מרחם עליה, דאקרי בור שאון טיט היון, כמה דאת אמר (תהלים מ ג) ויעלני מבור שאון מטיט היון, ויקם על סלע רגלי כונן אשורי, ובגין כך ההוא דלא אשתדל באורייתא בהאי עלמא, ואתטנף בטנופי עלמא, מה כתיב ויקחהו וישליכו אותו הבורה, דא הוא גיהנם, אתר דדיינין להו לאינון דלא אשתדלו באורייתא, והבור רק, כמה דאיהו הוה רק, מאי טעמא בגין דלא הוה ביה מים.

ותא חזי, כמה הוא עונשא דאורייתא, דהא לא אתגלו ישראל מארעא קדישא, אלא בגין דאסתלקו מאורייתא ואשתבקו מינה, הה״ד (ירמיה ט יא) מי האיש החכם ויבן את זאת וגו׳, על מה אבדה הארץ וגו׳, ויאמר יהו״ה על עזבם את תורתי וגו׳, רבי יוסי אמר מהכא, (ישעיה ה יג) לכן גלה עמי מבלי דעת, בגין כך כלא קיימא על קיומא דאורייתא, ועלמא לא אתקיים בקיומיה אלא באורייתא, דאיהו קיומא דעלמין עילא ותתא, דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי:

ויקחהו וישליכו אותו הבורה-- רמז על דארמיאו ליה לגו מצראי, אתר דלא אשתכח רזא דמהימנותא כלל, רבי יצחק אמר, אי נחשין ועקרבין הוו ביה אמאי כתיב בראובן למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו, וכי לא חייש ראובן להאי דהא אינון נחשין ועקרבין ינזקון ליה, ואיך אמר להשיבו אל אביו, וכתיב למען הציל אותו.

אלא חמא ראובן דנזקא אשתכח בידייהו דאחוי, בגין דידע כמה שנאין ליה, ורעותא דלהון לקטלא ליה, אמר ראובן, טב למנפל ליה לגו גובא דנחשין ועקרבין, ולא יתמסר בידא דשנאוי דלא מרחמי עליה, מכאן אמרו, יפיל בר נש גרמיה לאשא, או לגובא דנחשין ועקרבין, ולא יתמסר בידא דשנאוי, (דזעירין אינון דיכלי לאשתזבא, ובגין כך אמר למען הציל אותו מידם),

דף קפה עמוד ב

בגין דהכא אתר דנחשים ועקרבים, אי איהו צדיקא קב״ה ירחיש ליה ניסא, ולזמנין דזכו דאבהן מסייעין ליה לבר נש וישתזיב מנייהו, אבל כיון דיתמסר בידא דשנאוי, זעירין אינון דיכלין לאשתזבא, ובגין כך אמר למען הציל אותו מידם, מידם דייקא, ולא כתיב למען הציל אותו ותו לא, אלא אמר ראובן, ישתזיב מן ידייהו, ואי ימות בגובא ימות, ובגין כך כתיב וישמע ראובן ויצילהו מידם.

תא חזי כמה חסידותיה דראובן, דבגין דידע דשמעון ולוי שותפותא וחכימותא וחברותא דלהון קשיא אינון, דכד אתחברו בשכם קטלו כל דכורא, (ס״א ל״ג והא דקטלו כל דכורא), ולא די לון אלא דנטלין נשין וטף וכספא ודהבא וכל בעירי וכל מאני דיקר וכל מאן דאשתכח בקרתא, ולא די כל דא אלא דאפילו כל מה דבחקלא נטלו, דכתיב (בראשית לד כח) ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו, אמר ומה קרתא רבתא כי האי לא אשתזיב מנהון, אלמלא רביא דא יפול בידייהו לא ישארון מניה אומצא בעלמא, ועל דא אמר טב לשיזביה מנייהו, דלא ישארון מניה אשתארותא בעלמא, ולא יחמי אבא מניה כלום לעלמין, והכא אי ימות לא יכלין ליה, וישתאר כל גופיה שלים, ואתיב ליה לאבא שלים, ועל דא למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו, אף על גב דימות התם, ובגין כך אמר הילד איננו, ולא אמר איננו חי, אלא אמר איננו אפילו מת.

תא חזי, מאי דעבד דאיהו בחכמתא הוה, שתיף גרמיה בהדייהו, דכתיב לא נכנו נפש, ולא כתיב לא תכוהו, ואיהו לא הוה תמן כד אזדבן יוסף, דהא כלהו משמשי לאבוהון כל חד וחד יומא חד, וההוא יומא דראובן הוה, ועל דא בעא דבההוא יומא דהוה שמושא דיליה לא יתאביד יוסף, ובגין כך

כתיב וישב ראובן אל הבור, והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו, והנה אין יוסף דייקא, אפילו (חי או) מית, מיד וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו, ואפילו ראובן לא ידע מההוא זבינא דיוסף, והא אוקמוה דאשתתיף בהו שכינתא, ועל דא לא ידע ראובן מההוא זבינא דיוסף, ולא אתגלייא ליה עד ההוא זמנא דאתגלי יוסף לאחוהי.

תא חזי, כמה גרים ליה לראובן, בגין דאיהו אשתדל לאחייא ליה ליוסף, מה כתיב (דברים לג ו) יחי ראובן ואל ימות וגו׳, דהא בגין דא דאף על גב דידע דאשתקיל בכירותיה מניה ואתיהיב ליוסף, ואשתדל לאחייא ליה, צלי משה ואמר יחי ראובן ואל ימות, ואתקיים בעלמא דין ואתקיים בעלמא דאתי, מאי טעמא בגין דא, ובגין דעבד תשובה מההוא עובדא, דכל מאן דעביד תשובה, קב״ה קיים ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי.

תא חזי מה כתיב **ויקחו את כתנת יוסף וגו׳** -- הא אוקמוה דבגין דדמא דשעיר דמיא לדמא דבר נש, אבל תא חזי, אף על גב דמלה אתיא כדקא חזי, קב״ה מדקדק בהו בצדיקייא אפילו כחוט השערה, יעקב עבד עובדא כדקא יאות, במאי, בגין דאקריב לגבי אבוי שעיר, דאיהו סטרא דדינא קשיא, ועם כל דא בגין דאיהו אקריב שעיר ואכחיש ליה לאבוי, דאיהו סטרא דיליה, אתענש בהאי שעיר אחרא דאקריבו ליה בנוי דמא דיליה, באיהו כתיב (בראשית כז טז) ואת עורות גדיי העזים הלבישה על ידיו ועל חלקת צואריו, בגין כך ויטבלו את הכתנת בדם, אקריבו ליה כתונתא לאכחשא ליה, וכלא דא לקבל דא, איהו גרים דכתיב ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד, בגין כך גרמו ליה דחרד חרדה בההוא זמנא דכתיב הכר נא הכתנת בנך היא אם לא.

דף קפו עמוד א

רבי חייא אמר, ביה כתיב (בראשית כז כא) האתה זה בני עשו אם לא, ליה כתיב הכתנת בנך היא אם לא, ובגין כך קב״ה מדקדק בהו בצדיקיא בכל מה דאינון עבדין.

רבי אבא אמר (נ״א א״ר אבא), כיון דחמו כלהו שבטין ההוא צערא דאבוהון, אתנחמו ודאי, ויהיבו גרמייהו עליה דיוסף, דיפדון ליה אלמלא ישכחון ליה, כיון דחמו דלא יכלו, אהדרו לגביה דיהודה ואעברו ליה מעלייהו, בגין דאיהו הוה מלכא עלייהו, (וכדין ס״א וכיון ד)אעברוהו מעלייהו, מה כתיב ויהי בעת ההיא וירד יהודה וגו׳.

רבי יהודה פתח ואמר (תהלים יח יד) **וירעם בשמים יהו״ה ועליון יתן קולו ברד וגחלי אש** -- תא חזי, כד ברא קב״ה עלמא, אתקין ליה שבעה סמכין על מה דקיימא, וכלהו סמכין קיימי בחד סמכא יחידאי, והא אוקמוה דכתיב (משלי ט א) חכמות בנתה ביתה, חצבה עמודיה שבעה, ואלין כלהו אינון קיימי בחד דרגא מנייהו, דאקרי (שם י כה) צדיק יסוד עולם. ועלמא כד אתברי מההוא אתר אתברי, דאיהו שכלולא דעלמא ותקונוי, דאיהו חד נקודא דעלמא, ואמצעיתא דכלא, ומאן איהו ציון, דכתיב (תהלים נ א) מזמור לאסף אל אלהי״ם יהו״ה דבר ויקרא ארץ, ממזרח שמש עד מבואו, ומאן אתר מציון, דכתיב מציון מכלל יופי אלהי״ם הופיע, מההוא אתר דאיהו סטרא דשכלולא דמהימנותא שלימתא כדקא יאות, (והשתא ישראל אתתקפו ביה ברזי דפקודי אורייתא, בגין דכל יומא ויומא אתתקף בר נש בציצית דאתעטף ביה), וציון תקיפו ונקודה דכל עלמא, ומההוא אתר אשתכלל כל עלמא ואתעביד, ומגויה כל עלמא אתזן.

ותא חזי **וירעם בשמים יהו״ה, ועליון יתן קולו וגו׳** -- כיון דאמר ״וירעם בשמים יהו״ה״, אמאי כתיב ״ועליון יתן קולו״? הא (ס״א אלא) הכא רזא דמהימנותא, ועל מה (ס״א עלמא) דאמינא, דציון איהו שכלולא ושפירו דעלמא, ועלמא מניה אתזן, בגין דתרין דרגין אינון ואינון חד, אינון ציון וירושלם, דא דינא ודא רחמי, ותרוייהו חד, מהכא דינא ומהכא רחמי. מעילא לעילא נפקא קול דאשתמע, לבתר דההוא קול נפקא ואשתמע, נפקי דינין, וארחי דדינא ורחמי נפקין ומתפרשן מתמן, וירעם בשמים יהו״ה, דא בי דינא ברחמי, ועליון, אף על גב דלא אשתכח ולא אתיידע, כיון דההוא קול נפיק, כדין אשתכח כלא דינא ורחמי, הה״ד ועליון יתן קולו, כיון דיתן קולו, כדין ברד וגחלי אש, מיא ואשא.

תא חזי בשעתא דאתיליד יהודה, מה כתיב (בראשית כט לה) ותעמוד מלדת, בגין דדא הוא יסודא רביעאה מאינון ארבע, דאינון רתיכא עלאה, סמכא חד מאינון ארבע סמכין, מה כתיב ביה ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו, דהוה מלכא עלייהו, מאי טעמא, בגין דיוסף נחתו ליה למצרים כדקאמרן:

וירא שם יהודה בת איש כנעני -- וכי כנעני הוה, אלא הא אוקמוה חברייא, ותהר ותלד בן ויקרא את שמו ער, תלת בנין הוו ליה ליהודה, ולא אשתארו מנייהו בר חד ודא הוא שלה.

רבי אלעזר ורבי יוסי ורבי חייא הוו אזלי בארחא, אמר רבי יוסי לרבי אלעזר, אמאי כתיב בבנוי דיהודה בקדמאה, ויקרא את שמו ער, ובתרין אחרנין כתיב ותקרא את שמו אונן, ותקרא את שמו שלה, א״ל תא חזי, האי פרשתא רזא עלאה איהו, וכלא איהו כדקא חזי.

וירד יהודה מאת אחיו -- דהא אתכסיא סיהרא, ונחתת מדרגא דמתקנא לגו דרגא אוחרא, דאתחבר ביה חויא, כמה דאת אמר ויט עד איש עדלמי ושמו חירה, ותהר ותלד בן ויקרא את שמו ער, ואיהו רע, וכלא חד, דאתיא מסטרא דיצר הרע. ובגין כך כתיב ויקרא את שמו, ולא כתיב ויקרא שמו,

דף קפו עמוד ב

ביעקב כתיב ויקרא שמו, דקב״ה קרא ליה יעקב, והכא את לאסגאה דרגא אחרא, דזוהמא דמסאבא אתיליד, ודא הוא ער, רע, וכלא חד, לבתר לא אתבסם אתרא, עד דאתא שלה דהוה עקרא דכלהו, מה כתיב ויהי ער בכר יהודה רע בעיני יהו״ה, כתיב הכא רע, וכתיב התם (בראשית ח יא) כי יצר לב האדם רע מנעוריו, רע דאושיד דמין, אושיד זרעא על ארעא, ובגין כך וימיתהו יהו״ה, מה כתיב בתריה, ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך וגו׳:

ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך וגו׳. רבי שמעון פתח ואמר, (ישעיה מא כה) העירותי מצפון ויאת, ממזרח שמש יקרא בשמי, ויבא סגנים כמו חמר, וכמו יוצר ירמס טיט, תא חזי כמה אינון בני נשא טפשין, דלא ידעין ולא מסתכלין למנדע ארחוי דקב״ה, דהא כלהו ניימין דלא מתערי ושינתא בחוריהון.

תא חזי קב״ה עבד ליה לבר נש כגוונא דלעילא, כלא איהו בחכמתא, דלית לך שייפא ושייפא בבר נש דלא קיימא בחכמתא עלאה, דהא כיון דאתתקן כל גופא בשייפוי כדקא יאות, קב״ה אשתתף (נ״א אתתקף) בהדיה, ואעיל ביה נשמתא קדישא, בגין לאולפא ליה לבר נש למהך בארחוי דאורייתא ולמיטר פקודוי, בגין דיתתקן בר נש כדקא יאות, (ובגין, ס״א ובעוד) דאית ביה נשמתא קדישא, מבעי ליה לבר נש לאסגאה דיוקנא דמלכא עלאה בעלמא.

ורזא דא, דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק לא פסקן מימוי לעלמין, ועל דא מבעי ליה לבר נש דלא יפסיק נהרא ומקורא דיליה בהאי עלמא (נה״ר רמז לקיימא קדישא דחתים בבשריה, דאיהו דוגמא דההוא נה״ר, רזא דצדיק דאתחבר בצד״ק כחדא לעילא, בגין כך בעי בר נש לתתא לאתחברא באתתיה בקדושה, בגין דיתתקף ביה בההוא עלמא), וכל זמנא דבר נש לא יצלח בהאי עלמא, (ס״א ועל דא מבעי ליה לבר נש דלא יפסיק נהרא ומקורא דיליה בהאי עלמא, ואי לא) קב״ה עקר ליה ונטע ליה בכמה זמנין כמלקדמין.

תא חזי מה כתיב, **העירותי מצפון ויאת** -- **העירותי**-- דא אתערותא דזווגא דבר נש בהאי עלמא, דאיהו אתערותא מסטרא דצפון; **ויאת**-- דא היא נשמתא קדישא דאתיא מלעילא, וקב״ה משדר לה מלעילא, אתיא בהאי עלמא ועאלת בגו בני נשא כדקאמרן, ממזרח שמש, דא אתר דההוא נהר דנגיד ונפיק, דמתמן נפקת נשמתא ואתנהירת, ויבא סגנים (כמו חמר), אלין אינון חילין דעלמא, דאתיין בגין (ס״א בגו) ההוא אתערותא דנשמתין, כמו חומר, כגוונא דאתער בר נש בגופא, דהא בגין דא קב״ה עביד זווגין, ואטיל נשמתין בעלמא, וחברותא אשתכח לעילא ותתא, ומקורא דכלא הוא (ס״א יהא) ברוך.

ובגין כך קב״ה עבד ליה לבר נש, בגין לאשתדלא בארחוי, ולא יפסיק מקוריה ומבועא דיליה לעלמין, וכל מאן דפסיק מקוריה,

(מתתא ומיבש ליה, כביכול כאלו גרים ליה לאתפסקא לעילא, כדין (איוב יד יא) אזלו מים מני ים, ונהר יחרב ויבש, והואיל ובר נש אתקם לתתא כדוגמא דלעילא, מאן דמקוריה ימיש מלעבד פירין, כגון דין דלא בעא למיסב איתתא, או נסיב לה דאשתדל ולא יכיל, אלו דתרין הפכין אינון דא מדא, (או ס״א ההוא) דימיש מלמעבד פירין, לית ליה תקנה לעולם, (קהלת א טו) מעוות לא יוכל לתקון, בגין דלא בעא למיסב איתתא, ולאשתדלא בפריה ורביה, וההוא דאשתדל ונסב איתתא ולא יכיל, דא מתתקן בפריקיה דקריב ליה דהוא אחוי, וההוא דמית בלא בנין),

כד נפיק מהאי עלמא, ההוא בר נש לא עאל בפרגודא, ולא נטיל חולק בההוא עלמא,

(ונשמתיה לא אתכלילת באתר דכל נשמתין אתכלילו, ואתגזר דיוקניה מתמן, הה״ד (ויקרא כב ג) ונכרתה הנפש ההיא מלפני, הואיל וכדין הוא, ברא ליה קב״ה פריק

דף קפז עמוד א

דיפרוק ליה מידא דמחבלין, ודא אחוי דקריב ליה, שנאמר (דברים כה ה) כי ישבו אחים יחדיו וגו׳, וכתיב בא אל אשת אחיך ויבם אותה וגו׳, בגין דנשמתיה לא עאלת קמיה קב״ה, אלא היא קיימא לבר, בגין דלא זכה לאנהרא בהאי עלמא בההוא גופא. מאן דלא זכה בהאי אתר, יהך לאתר אחרא ויזכי ביה, כגוונא דא, אעא דדליק ונהורא לא סליק, יבטשון ליה ויסלק נהורא ביה

וינהיר, אעא הוא אדם, דכתיב (שם כ יט) כי האדם עץ השדה, ר״ל בר נש כד איהו בהאי עלמא, ואזל ותאיב ואכיל ושתי, ואזדווג באיתתא ולא זכי לבנין, דא הוא אעא דדליק ונהורא לא סליק, כלומר נשמתיה לא זכאת בההוא גופא לאתנהרא, אלא איהי בחשוכא).

תא חזי כתיב (ישעיה מה יח) **לא תהו בראה לשבת יצרה**, דקב״ה בגין דא עבד ליה לבר נש כדקא יאות כדאמרן, וקב״ה עבד טיבו עם עלמא, תא חזי מה כתיב (בראשית כה א) ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה, רזא דנשמתא אתת לאתתקנא כמלקדמין.

תא חזי, ההוא גופא מה כתיב (ישעיה נג י) ויהו״ה חפץ דכאו החלי, אם תשים אשם נפשו יראה זרע יאריך ימים וחפץ יהו״ה בידו יצלח, ויהו״ה חפץ דכאו, האי קרא אית לאסתכלא ביה, אמאי חפץ, בגין דיתדכי, אם תשים אשם, אם ישים אשם מבעי ליה, מאי אם תשים, אלא לנשמתא אהדר מלה, אי ההיא נשמתא בעיא לאתתקנא כדקא יאות, יראה זרע, בגין דההיא נשמתא אזלת ושאטת, ואיהי זמינא לאעלא בההוא זרע דאתעסק בה בר נש בפריה ורביה, וכדין יאריך ימים, וחפץ יהו״ה, דא אורייתא בידיה אצלח.

תא חזי, אף על גב דבר נש אשתדל באורייתא יממא ולילי, ומקוריה ומבועיה קיימא ביה למגנא, לית ליה אתר לאעלא לפרגודא, והא אתמר דבירא דמיא אי ההוא מקורא ומבועא לא עאל ביה לאו איהו באר, דבירא ומקורא כחדא אינון, ורזא חדא איהו ואוקימנא.

כתיב (תהלים קכז ב) **שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת, אוכלי לחם העצבים, כן יתן לידידו שנה** -- תא חזי כמה חביבין אינון מלי דאורייתא, דכל מלה ומלה דאורייתא אית ביה רזין עלאין קדישין, והא אתמר דכד יהב קב״ה אורייתא לישראל, כל גניזין עלאין קדישין כלהו יהב להו, (וכלהו) באורייתא, וכלהו אתיהיבו להו לישראל בשעתא דקבילו אורייתא בסיני.

תא חזי, **שוא לכם משכימי קום** -- אלין אינון יחידים דאשתכחו, דלאו אינון דכר ונוקבא כדקא יאות, ואקדמן בצפרא לעבידתיהו, כמה דאת אמר (קהלת ד ח) יש אחד ואין שני וגו׳, ואין קץ לכל עמלו, מאחרי שבת, מאחרין נייחא, כמה דאת אמר (בראשית ב ג) כי בו שבת, בגין דאתתא לגבי בר נש איהי נייחא לגביה ודאי.

אוכלי לחם העצבים -- מאי לחם העצבים? דכד בר נש אית ליה בנין ההוא נהמא דאכיל אכיל ליה בחדוה וברעותא דלבא, וההוא דלית ליה בנין, ההוא נהמא דאכיל איהו נהמא דעציבו, ואלין אינון אוכלי לחם העצבים ודאי.

כן יתן לידידו שנה -- מאי יתן לידידו? דא הוא דמקוריה מברך, דקב״ה יהב ליה שינה בההוא עלמא, כמה דאת אמר (משלי ג כד) ושכבת וערבה שנתך, בגין דאית ליה חולקא בעלמא דאתי, בגין דההוא בר נש שכיב ויתהני בההוא עלמא דאתי כדקא יאות.

יש אחד ואין שני וגו׳ -- **יש אחד**-- דא הוא בר נש דאיהו יחידאי בעלמא, לאו יחידאי כדקא יאות, אלא דאיהו בלא זווגא, **ואין שני**-- דלית עמיה סמך; **גם בן** דיוקים שמיה בישראל לא שבק, **ואח** לאייתאה ליה לתקונא; **ואין קץ לכל עמלו** דאיהו עמל תדיר, דאקדים יממא ולילי, **גם עינו לא תשבע עשר** ולית ליה לבא לאשגחא ולמימר למי אני עמל, ומחסר את נפשי

דף קפז עמוד ב

מטובה, ואי תימא דבגין דייכול וישתה יתיר ויעבד משתיא בכל יומא תדיר, לאו הכי דהא נפשא לא אתהני מניה, אלא ודאי איהו מחסר לנפשיה מטיבו דנהורא דעלמא דאתי, בגין דדא היא נפשא חסרא דלא אשתלימת כדקא יאות, תא חזי כמה חס קב״ה על עובדוי, בגין דקא בעי דיתתקן ולא יתאביד מההוא עלמא דאתי כדקאמרן.

רבי חייא בעא, האי דאיהו זכאה שלימא, ואשתדל באורייתא יומי ולילי, וכל עובדוי לשמא דקב״ה, ולא זכה לבנין בהאי עלמא, כגון דאשתדל בהו ולא זכה, או דהוו ליה ומיתו, מה אינון לעלמא דאתי, א״ל רבי יוסי, עובדוי וההיא אורייתא קא מגינן עליה לההוא עלמא, אמר רבי יצחק, עלייהו ועל אינון זכאי קשוט, (כגון רבי יוחנן דהוו ליה בנין ומיתו, וכגון רבי חזקיה דאיהו עקר), עלייהו כתיב (ישעיה נו ד) כי כה אמר יהו״ה לסריסים אשר ישמרו את שבתותי, ובחרו באשר חפצתי, ומחזיקים בבריתי, מה כתיב בתריה, ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם, טוב מבנים ומבנות, שם עולם אתן לו אשר לא יכרת, בגין דאלין אית לון חולקא לעלמא דאתי, א״ל רבי יוסי, יאות הוא ושפיר.

תא חזי, זכאה שלים דהוו כל אלין ביה, ואשתלים כדקא יאות, ומית בלא בנין, והא קא ירית דוכתיה בההוא עלמא, אתתיה בעיא ליבומי או לא, אי תימא דלבעי ליבומי, הא בריקניא איהו, דהא אתריה קא ירית בההוא עלמא, אלא ודאי בעיא ליבומי, בגין דלא ידעינן אי הוה שלים בעובדוי אי לאו,

והיא אי אתייבמת לא הוה בריקניא, בגין דאתר אית ליה לקב״ה, דהא בר נש הוה בעלמא ומית בלא בנין, ופרוקא לא הוי ליה בעלמא, כיון דמית האי זכאה שלים, ואתתיה אתייבמת, ואיהו אתריה ירית, אתא ההוא בר נש ואשתלים הכא, ובין כך ובין כך קב״ה אתר זמין ליה לעלמא, עד דיימות האי זכאה שלים, וישתלים איהו בעלמא, פתח ואמר (במדבר לה כח) כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול וגו׳.

ודא הוא דתנינן, בנין זמינין אינון לצדיקיא במיתתהון, בחייהון לא זכו ובמיתתהון זכו, ובגין כך כל עובדוי דקב״ה כלהו קשוט וזכו, (ס״א וחייס) וחיים על כלא.

טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם (קהלת ד ט) -- אלין אינון דמתעסקין בהאי עלמא לאולדא בנין, דאינון בנין דשבקו בגיניהון אית לון אגר טב בההוא עלמא, ובגינייהו ירתין אבהן דלהון חולקא בההוא עלמא ואוקמוה. תא חזי קב״ה נטע אילנין בהאי עלמא, אי אצלחו יאות, לא אצלחו, אעקר לון ושתל לון אפילו כמה זמנין, ובגין כך כל ארחוי דקב״ה כלהו לטב, ולאתקנא עלמא:

בא אל אשת אחיך ויבם אותה, דהא יהודה וכלהו שבטין הוו ידעי דא, ועקרא דמלתא והקם זרע, בגין דההוא זרע אצטריך לאתתקנא מלה, ולמגלם גולמא לתקונא, דלא יתפרש גזעא משרשיה כדקא יאות, הה״ד (איוב לד טו) ואדם על עפר ישוב, וכד מתתקנן לבתר כדקא יאות, אלין משתבחין בההוא עלמא, בגין דקב״ה אתרעי בהו, ובגין כך כתיב (קהלת ד ב) ושבח אני את המתים, שכבר מתו דייקא, מן החיים אשר המה חיים עדנה, מאי עדנה כמה דאת אמר (בראשית יח יב) אחרי בלותי היתה לי עדנה, וכתיב (איוב לג כה) ישוב לימי עלומיו.

וטוב משניהם את אשר עדן לא היה, אשר לא ראה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש -- וטוב משניהם את אשר עדן לא היה, דלא שב לימי עלומיו, ולא אצטריך לאתתקנא, ולא סביל חובין קדמאי, בגין דקב״ה

דף קפח עמוד א

יהב ליה אתר מתקנא בההוא עלמא כדקא יאות.

תא חזי מה כתיב (קהלת ח י) ובכן ראיתי רשעים קבורים וגו׳ כמה דאתמר, בגין דקב״ה עביד טיבו ולא בעא לשיצאה עלמא, אלא כמה דאתמר, וכל ארחוי כלהו קשוט וזכו, לאוטבא להו בהאי עלמא ובעלמא דאתי, זכאה חולקהון דצדיקיא דאינון אזלי בארח קשוט, עלייהו כתיב (תהלים לז כט) צדיקים יירשו ארץ:

וירע בעיני יהו״ה אשר עשה וימת גם אותו. רבי חייא פתח (קהלת יא ו) בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך וגו׳, תא חזי, כמה אתחזי ליה לבר נש לאזדהרא מחובוי, ולאזדהרא בעובדוי קמי קב״ה, בגין דכמה שליחן וכמה ממנן אינון בעלמא, דאינון אזלין ושאטין, וחמאן עובדיהון דבני נשא וסהדין עלוי, (ז״ח עלייהו) וכלא בספרא כתיבין.

ותא חזי, בכל אינון חובין דאסתאב בהו בר נש בהאי עלמא, דא איהו חובא דאסתאב ביה בר נש יתיר בהאי עלמא ובעלמא דאתי, מאן דאושיד זרעיה בריקניא, ואפיק זרעא למגנא בידא או ברגלא ואסתאב ביה, כמה דאת אמר (תהלים ה ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע, בגין דא לא עאל לפרגודא, ולא חמי סבר אפי עתיק יומין, כמה דתנינן כתיב הכא לא יגורך רע, וכתיב ויהי ער בכור יהודה רע בעיני יהו״ה, ובגין כך כתיב (ישעיה א טו) ידיכם דמים מלאו, זכאה חולקיה דבר נש דדחיל למאריה ויהא נטיר מאורח בישא, וידכי גרמיה לאשתדלא בדחילו דמאריה.

תא חזי **בבקר זרע את זרעך**, האי קרא אוקמוה. **בבקר**-- דא הוא בזמנא דבר נש אתקיים בחיליה ויהא בעולימו, כדין אשתדל לאולדא בנין באיתתא דחזיא ליה, דכתיב בבקר זרע את זרעך, דהא כדין זמנא איהו, כמה דאת אמר (תהלים קכז ד) כחצים ביד גבור כן בני הנעורים, בגין דיכיל למילף להו ארחוי דקב״ה, ויהא ליה אגרא טבא לעלמא דאתי, דכתיב (שם ה) אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער, לא יבושו בההוא עלמא, בזמנא דמאריהון דדינא ייתון לקטרגא עלוי, דלית לך אגרא טבא בההוא עלמא, כההוא דאוליף ליה לבריה דחילו דמריה באורחוי דאורייתא, תא חזי, מה אמר באברהם דכתיב (בראשית יח יט) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך יהו״ה לעשות צדקה ומשפט, ועל דא ההוא זכו קיימא ליה בההוא עלמא לגבי כל מאריהון דדינא, ובגין כך בבקר זרע את זרעך.

ולערב אל תנח ידך-- אפילו ביומי דזקנה דאיהו זמנא דסיב בר נש, (לא יימא כבר אשתדלית ודי לי, או כבר אשתדלית ולא יכילנא, והשתא דאנא סיב לית אנא בעי, עם כל דא) מה כתיב, אל תנח ידך, לא ישבוק מלאולדא בהאי עלמא, מאי טעמא, בגין דלא תדע איזה יכשר, הזה או זה לפני האלהי״ם, בגין דיקומון בגיניה בההוא עלמא. ועל דא כתיב (תהלים קכז ג) הנה נחלת יהו״ה בנים, דא צרורא דנשמתא, סטרא דעלמא דאתי, ולהאי נחלה מאן זכי

ליה לבר נש, לאעלא בההוא נחלת יהו״ה, בנים, אינון בנין זכאן ליה לנחלת יהו״ה, ועל דא זכאה ההוא בר נש דזכי לון דיוליף לון ארחוי דאורייתא כמה דאתמר:

ותסר בגדי אלמנותה מעליה וגו׳ -- תא חזי תמר בת כהן הות, וכי סלקא דעתך דאיהי אזלא בגין לאזנאה עם חמוה, דהא איהי צניעותא אשתכחת בה תדיר, אלא איהי צדקת הות, ובחכמה עבדת האי, דהא איהי לא אפקרת גרמה לגביה, אלא בגין דידיעה ידעת וחכמתא אסתכלת, ועל דא איהי אתת לגביה, למעבד (עמיה) טיבו וקשוט, ועל דא אתת (להדיה) ואשתדלת בעסקא דא.

תא חזי, בגין דאיהי ידעת ידיעה ואשתדלת בעסקא דא, קב״ה עבד סיועא תמן בההוא עובדא, ואתעברת מיד, וכלא הוה

דף קפח עמוד ב

מניה. ואי תימא אמאי לא אייתי קב״ה אינון בנין מאתתא אוחרא, אמאי מן דא, אלא ודאי איהי אצטריכא לעובדא דא, ולא אתתא אחרא.

תרין נשין הוו דמנייהו אתבני זרעא דיהודה, ואתו מנייהו דוד מלכא ושלמה מלכא ומלכא משיחא, ואלין תרין נשין דא כגוונא דדא, תמר ורות דמיתו בעלייהו בקדמיתא, ואינון אשתדלו לעובדא דא, תמר אשתדלת לגבי חמוה דאיהו קריב יתיר לבנוי דמיתו, מאי טעמא איהי אשתדלת לגביה, דכתיב כי ראתה כי גדל שלה והיא לא נתנה לו לאשה, ובגין דא אשתדלת בעובדא דא לגבי חמוה.

רות מית בעלה, ולבתר אשתדלת בעובדא דא לגביה דבעז, דכתיב (רות ג ז) ותגל מרגלותיו ותשכב, ואשתדלת בהדיה, ולבתר אולידת ליה לעובד, ואי תימא אמאי לא נפיק עובד מאתתא אחרא, אלא ודאי היא אצטריכת ולא אתתא אחרא, ומתרין אלין אתבני ואשתכלל זרעא דיהודה, ותרווייהו בכשרות עבדו, למעבד טיבו עם אינון מיתייא, לאתתקנא עלמא לבתר.

ודא הוא כמה דאתמר (קהלת ד ב) ושבח אני את המתים שכבר מתו, דהא כד הוו חיין בקדמיתא לא הוה בהו שבחא, (ז״ח ולבתר הוה בהו שבחא) ותרווייהו אשתדלו למעבד טיבו וקשוט עם אנון מיתייא, וקב״ה סייע בההוא עובדא, וכלא הוה כדקא יאות, זכאה איהו מאן דאשתדל באורייתא יממא וליליא, כמה דאת אמר (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכיך וגו׳:

ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר וגו׳ -- [מה כתיב לעיל **ויכר יהודה ויאמר** -- איהו אמר לגבי אבוי **הכר נא..**] ועל דא **ויכר יהודה.**

וכתיב **והנה תאומים בבטנה**, תאומין הוו מקדמת דנא אחין הוו, רבי חזקיה אמר, לאו אשתמע הכי, אלא בנין אחרנין אתילידו, א״ר אבא, בגין כך אשתדלת לאשכחא אובדא דאתאביד.

תא חזי מה כתיב, **ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ** - רמז הכא פריצותא קדמאה דפריץ ההוא דמית עליה, משמע דכתיב פרצת עליך, פריצותא, בגין דאצטריכת לאטרחא למרך, ובגין כך פריצותא תעביד בשאר עמין עעכו״ם, ועל דא ויקרא שמו פרץ. ולבתר דכל עובדא דיהודה אתמר, דיהודה זבין ליה ליוסף, ואיהו גרים ליה לכל האי, דאי יהודה הוה אמר נהדר ליה לאבונא, הוו עבדין ליה אחוי הכי, ועל דא נחתו ליה אחוי משלטנותא דעלייהו, לבתר דאתגלי מאחוי, ואתא עליה כל דא, אהדר ואמר ויוסף הורד מצרימה), מאי הורד, דאסתכם קב״ה בההוא עובדא, לקיימא גזרה דיליה דגזר בין הבתרים, דכתיב (בראשית טו יג) ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וגו׳.

ויקנהו פוטיפר-- לסטר חטאה קנה ליה.

פתח ואמר (איוב ט ז) **האומר לחרס ולא יזרח ובעד כוכבים יחתום** -- תא חזי שבעה ככביא עבד קב״ה ברקיעא, וכל רקיעא ורקיעא אית ביה כמה שמשין ממנין לשמשא ליה לקב״ה, בגין דלית לך שמשא או ממנא דלית ליה פולחנא ושמושא למאריה, וקיימי כל חד וחד על ההוא שמושא דאתפקדא ביה, וכל חד ידע עבידתיה לשמשא, מנהון משמשי בשליחותא דמריהון, ואתפקדן בעלמא על כל עובדיהון דבני נשא, ומנהון דקא משבחין ליה, ואינון (הא) אתפקדן על שירתא, ואף על גב דאינון אתפקדן בהאי, לית לך כל חילא בשמייא וככבין ומזלי, דכלהו לא משבחן ליה לקב״ה.

דהא בשעתא דעאל ליליא, כדין אתפרשן תלת סטרין משריין לתלת סטרי עלמא, ובכל סטרא וסטרא אלף אלפין ורבוא רבבן, וכלהו ממנן על

דף קפט עמוד א

שירתא.

תלת משריין אינון, וחד חיותא קדישא ממנא עלייהו וקיימא עלייהו, וכלהו קא משבחן ליה לקב״ה עד דאתי צפרא, כד אתי צפרא, כל אינון דבסטר דרום, וכל ככביא דנהרי, כלהו משבחן ואמרי שירתא לקב״ה, כמה דאת אמר (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהי״ם, ברן יחד ככבי בקר אלין ככביא דבסטר דרום, כמה דאת אמר (בראשית יט כז) וישכם אברהם בבקר.

ויריעו כל בני אלהי״ם-- אלין אינון דבסטר שמאלא דאתכלילו בימינא, וכדין צפרא נהיר, וישראל נטלי שירתא, ומשבחן ליה לקב״ה ביממא, תלת זמנין ביממא לקבל תלת זמנין דליליא, וקיימין אלין לקביל אלין, עד דיסתלק יקרא דקב״ה ביממא ובליליא כדקא יאות, וקב״ה אסתלק בהו בשית אלין.

ההוא חיותא קדישא דקיימא עלייהו לעילא, קיימא על ישראל לתתא, בגין לאתקנא כלא כדקא יאות, מה כתיב בה (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה, ותתן טרף לביתה, אלין אינון משיריין דלעילא, וחק לנערותיה, אלין משריין דישראל לתתא, ובגין כך יקרא דקב״ה אסתלק מכל סטרין מעילא ומתתא, ועל דא כלא הוה (ס״א הוא) ברשותיה קיימא, וכלא איהו ברעותיה.

האומר לחרס ולא יזרח (איוב ט ז) -- רבי שמעון אמר דא יוסף, ובעד כוכבים יחתום אלין אינון אחוי, דכתיב בהו ואחד עשר כוכבים משתחוים לי. דבר אחר: **האומר לחרס**-- דא יעקב בשעתא דאמרו לו הכר נא, **ולא יזרח**-- בשעתא דאסתלקת שכינתא מניה, **ובעד ככבים יחתום**-- דבגין בנוי אתחתם ואסתים נהורא דיליה, שמשא אתחשך וככביא לא נהירו, בגין דיוסף אתפרש מאבוי, ותא חזי מההוא יומא דההוא עובדא דיוסף, אתפרש יעקב משמושא דערסא, ואשתאר אבלא עד ההוא יומא דאתבשר בשורה דיוסף:

ויהי יהו״ה את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו וגו׳. רבי יוסי פתח (תהלים לז כח) כי ה׳ אוהב משפט ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו, האי קרא אוקמוה באברהם, את חסידיו חסידו כתיב והא אתמר.

תא חזי בכל אתר דצדיקייא אזלי, קב״ה נטיר לון ולא שביק לון, דוד אמר (שם כג ד) גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי שבטך ומשענתך וגו׳, בכל אתר דצדיקיא אזלי שכינתא אזלא עמהון ולא שביק לון, יוסף אזל בגיא צלמות ונחתו ליה למצרים, שכינתא הות עמיה, הה״ד ויהי יהו״ה את יוסף, ובגין דהות עמיה שכינתא, בכל מה דהוה עביד הוה מצלח בידיה, דאפילו מאי דהוה בידיה, והוה תבע ליה מאריה בגוונא אחרא, הוה מתהפך בידיה להההוא גוונא דרעותא דמאריה הוה רעי ביה, כמה דאת אמר וירא אדוניו כי יהו״ה אתו, וכל אשר הוא עושה יהו״ה מצליח בידו, מצליח בידו ודאי, כי יהו״ה אתו.

תא חזי, ״וידע אדניו כי יהו״ה אתו״ לא כתיב, אלא **וירא אדניו**, דהא בעינוי הוה חמי עובדא דנסין בכל יומא דקב״ה עביד בידיה, ועל דא ויברך יהו״ה את בית המצרי בגלל יוסף, קב״ה נטיר לון לצדיקיא, ובגיניהון נטר לון לרשיעיא, דהא רשיעיא מתברכין בגיניהון דצדיקיא, כגוונא דא כתיב (ש״ב ו יא) ויברך יהו״ה את בית עובד אדום הגתי בעבור ארון האלהי״ם.

צדיקיא, אחרנין מתברכין בגינייהו, ואינון לא יכלי לאתזנא (ס״א לאשתזבא) בזכותייהו והא אוקמוה, יוסף אתברך מאריה בגיניה, ואיהו לא יכיל לאשתזבא בזכותיה מניה ולנפקא לחירו, ולבתר אעיל ליה בבית הסהר, כמה דאת אמר (תהלים קה יח) ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו, עד דלבתר קב״ה אפיק ליה לחירו, ושלטיה על כל ארעא דמצרים, ובגין כך כתיב ולא יעזוב את חסידיו לעולם

דף קפט עמוד ב

נשמרו, חסידו כתיב ואתמר, וקב״ה אגין עלייהו דצדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי דכתיב (תהלים ה יב) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך.

ויהי אחר הדברים האלה, ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף -- רבי חייא פתח ואמר, (שם קג כ) ברכו יהו״ה מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, תא חזי כמה אצטריך ליה לבר נש לאסתמרא מחובוי, ולמיהך בארח מתתקנא, בגין דלא יסטי ליה ההוא יצר הרע, דאיהו מקטרגא ליה כל יומא ויומא כמה דאתמר, ובגין דאיהו מקטרגא ליה תדיר, בעי בר נש לאתתקפא עליה, ולאסתלקא עליה באתר תקיפו, דבעי למהוי גיבר עליה, ולאשתתפא באתר דגבורה, בגין דכד בר נש אתתקף עליה, כדין איהו בסטר גבורה, ואתדבק ביה לאתתקפא, ובגין דההוא יצר הרע תקיף, בעי בר נש דיהא תקיף מיניה. ואלין בני נשא דאתתקפו עליה אקרון גבורי כח, לאשתכחא זינא עם זיניה, ואלין אינון מלאכיו דקב״ה, דאתיין מסטרא דגבורה קשיא לאתתקפא עליה, גבורי כח עושי דברו, ברכו יהו״ה מלאכיו כיוסף דאקרי צדיק וגבור, ונטר ברית קדישא דאתרשים בגויה.

רבי אלעזר אמר, **ויהי אחר הדברים האלה** מאי היא? הא אוקמוה אתר דא דיצר הרע מקטרג דאיהו דרגא דאחר הדברים, בגין דיוסף יהב ליה דוכתא לקטרגא, דהוה יוסף מסלסל בשעריה, ואתקין גרמיה וקשיט ליה, כדין אתיהיב דוכתא ליצר הרע לקטרגא, דאמר ומה אבוי דאיהו מתאבל עליה, ויוסף מקשיט גרמיה ומסלסל בשעריה, כדין אתגרי ביה דובא וקטריג ליה:

ויהי אחר הדברים האלה -- תא חזי, בזמנא דקב״ה אשגח ביה בעלמא למידן יתיה, ואשכח חייבין בעלמא, מה כתיב (דברים יא יז) ועצר את השמים ולא יהיה מטר, והאדמה לא תתן את יבולה, וכדין ואבדתם מהרה, דהא בגין חובין דבני נשא שמיא וארעא אתעצרו, ולא נהגי נמוסיהון כדקא יאות.

ותא חזי, אינון דלא נטרי להאי קיימא דקודשא, גרמי פרישו בין ישראל לאבוהון דבשמיא, בגין דכתיב וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם, וכתיב ועצר את השמים ולא יהיה מטר, דהאי איהו כמאן דסגיד לאלהא אחרא, דמשקר בהאי את קיימא קדישא, וכד קיימא קדישא אתנטיר בעלמא כדקא יאות, כדין קב״ה יהיב ברכאן לעילא לארקא בעלמא, כמה דאת אמר (תהלים סח י) גשם נדבות תניף אלהי״ם נחלתך ונלאה אתה כוננתה.

גשם נדבות-- דא גשם דרעותא, כד אתרעי קב״ה בכנסת ישראל, ובעי לארקא לה ברכאן, כדין נחלתך ונלאה אתה כוננתה, נחלתך אינון ישראל, דאינון אחסנתיה דקב״ה, כמה דאת אמר (דברים לב ט) יעקב חבל נחלתו, ונלאה דא כנסת ישראל, דאיהי נלאה בארעא אחרא, דאיהי צחיא למשתי, וכדין איהי נלאה, וכד ההוא גשם דרעותא אתיהיב, כדין אתה כוננתה, ועל דא שמיא וארעא וכל חיליהון, כלהו קיימא על קיומא דא, דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, ובגין כך בעי לאזדהרא בדא והא אוקמוה, ובגין כך כתיב ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה, ובתריה כתיב ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף:

ויהי כדברה אל יוסף יום יום. רבי אלעזר פתח ואמר (משלי ו כד) לשמרך מאשת רע וגו׳, זכאין אינון צדיקיא דידעי ארחוי דקב״ה למיזל בהו, בגין דאינון משתדלי באורייתא יממא וליליא, דכל מאן דאשתדל באורייתא יומי ולילי, אחסין תרין עלמין, עלמא עלאה ועלמא

דף קצ עמוד א

תתאה, אחסין האי עלמא אף על גב דלא אתעסק בה בר נש לשמה, ואחסין ההוא עלמא עלאה כד אתעסק בה בר נש לשמה, תא חזי מה כתיב (משלי ג טז) ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד, ארך ימים בימינה, מאן דאזיל לימינא דאורייתא, ארכא דחיין איהו לעלמא דאתי, דזכי תמן ליקרא דאורייתא, דאיהו יקרא וכתרא לאתעטרא על כלא, דכתרא דאורייתא בההוא עלמא איהו, בשמאלה עשר וכבוד, בהאי עלמא, דאף על גב דלא אתעסק בה לשמה זכי בהאי עלמא בעותרא ויקרא.

דהא רבי חייא כד אתא מהתם לארעא דישראל, קרא באורייתא עד דהוו אנפוי נהירין כשמשא, וכד הוו קיימין קמיה כל אינון דלעאן באורייתא, הוה אמר דא אשתדל באורייתא לשמה, ודא לא אשתדל לשמה, והוה צלי על ההוא דאתעסק לשמה דליהוי הכי תדיר, ויזכי לעלמא דאתי, וצלי על ההוא דלא אתעסק בה לשמה דייתי לאתעסקא בה לשמה, ויזכי לחיי עלמא.

יומא חד חמא חד תלמיד דהוה לעי באורייתא ואנפוי מוריקן, אמר ודאי מהרהר בחטאה איהו דנא, אחיד ליה לקמיה ואמשיך עליה במלין דאורייתא, עד דאתיישב רוחיה בגויה, מן ההוא יומא ולהלאה שוי על רוחיה דלא ירדוף בתר אינון הרהורין בישין, וישתדל באורייתא לשמה.

אמר רבי יוסי, כד חמי בר נש דהרהורין בישין אתיין לגביה, יתעסק באורייתא וכדין יתעברון מניה, אמר רבי אלעזר, כד ההוא סטרא בישא אתי למפתי ליה לבר נש, יהא משיך ליה לגבי אורייתא ויתפרש מניה, תא חזי דהא תנינן, דכד האי סטרא בישא קיימא קמיה דקב״ה לאסטאה על עלמא בגין עובדין בישין, קב״ה חס על עלמא, ויהיב עיטא לבני נשא לאשתזבא מניה, ולא יכיל לשלטאה עליהון ולא על עובדיהון, ומאי איהו עיטא, לאשתדלא באורייתא ולאשתזבו מניה. מנלן דכתיב (שם ו כג) כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר, מה כתיב בתריה (שם כד) לשמרך מאשת רע מחלקת לשון נכריה, ודא הוא סטרא מסאבא סטרא אחרא, דאיהי קיימא תדיר קמי קב״ה לאסטאה על חוביהון דבני נשא, וקיימא תדיר לאסטאה לתתא לבני נשא, קיימא תדיר לעילא בגין לאדכרא חוביהון דבני נשא, ולאסטאה לון על עובדיהון, בגין דיתייהיבו ברשותיה, כמה דעבד ליה לאיוב.

וכן קיימא עלייהו לאסטאה ולאדכרא חוביהון בכל מה דעבדו, באינון זמנין דקב״ה קיימא עלייהו בדינא, כדין קאים לאסטאה לון ולאדכרא חוביהון, וקב״ה חס עלייהו דישראל ויהב לון עיטא לאשתזבא מניה, ובמה, בשופר ביומא דראש השנה, וביומא דכפורי בשעיר המשתלח דיהבין ליה בגין לאתפרשא מנייהו, ולאשתדלא בההוא חולקיה, והא אוקמוה.

תא חזי, מה כתיב (שם ה ה) רגליה יורדות מות שאול צעדיה יתמוכו, וברזא דמהימנותא מה כתיב (שם ג יז) דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ואלין אינון ארחין ושבילין דאורייתא, וכלא חד, האי שלום, והאי מות, וכלא הפוכן דא מן דא, זכאה חולקהון דישראל דאינון מתדבקין ביה בקב״ה כדקא חזי, ויהיב לון עיטא לאשתזבא מכל סטרין אחרנין דעלמא, בגין דאינון עמא קדישא לאחסנתיה וחולקיה, ועל דא יהיב לון עיטא בכלא, זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי.

תא חזי כד האי סטרא בישא נחת ושאט בעלמא, וחמי עובדין דבני נשא דאינון כלהו סטאין ארחייהו בעלמא, סליק לעילא ואסטין לון, ואלמלא דקב״ה חייס על עובדי ידוי, לא ישתארון בעלמא, מה כתיב ויהי כדברה אל יוסף יום יום, כדברה

דף קצ עמוד ב

דסלקא וסאטי בכל יומא ויומא, ואמר קמי קב״ה כמה בישין כמה דלטורין בגין לשיצאה בני עלמא, מה כתיב ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה, ולא שמע אליה, בגין דאיהו חייס על עלמא, לשכב אצלה, מהו לשכב אצלה, בגין לנסבא שלטנו לשלטאה על עלמא, ושלטנו לא שלטא עד דאתיהיב ליה רשו.

דבר אחר: **לשכב אצלה** כד״א (ויקרא טו לג) ולאיש אשר ישכב עם טמאה, להיות עמה, למיהב לה רבו וברכאן וסייעתא, דאלמלא סיועא הוה לה מלעילא, לא אשתאר בעלמא אפילו חד, אבל בגין דקב״ה חייס על עלמא אשתאר עלמא בקיומיה. רבי אבא אמר, כלא איהו ארחא חדא, אבל יצר הרע הוא דקא אזיל ומפתי לון לבני נשא, בגין לאסטאה ארחייהו, ולאתדבקא בהו בכל יומא ויומא, ובכל עידן ועידן סטי ליה לבר נש מארחא דקשוט, בגין לדחייא ליה מארחא דחיי לאמשכא ליה לגיהנם, זכאה איהו מאן דעביד, ונטיר (נ״א זכאה מאי עביד נטיר) ארחוי ושבילוי בגין דלא יתדבק ביה, היינו דכתיב ויהי כדברה אל יוסף יום יום, ולא שמע אליה, כמה (נ״א במה) דאיהי אמרת ליה בכל יומא, דהא רוח מסאבא יצר הרע איהו מפתי ליה לבר נש בכל יומא, לשכב אצלה גו גיהנם, ולאתדנא תמן להיות עמה.

תא חזי, כד בר נש אתדבק בההוא סטרא, אתמשך אבתרה ואסתאב עמה בהאי עלמא ואסתאב עמה בעלמא אחרא, תא חזי, האי סטרא מסאבא מנוולא איהו, לכלוכא איהו, כדכתיב (ישעיה ל כב) צא תאמר לו, צואה ממש, וביה אתדן מאן דאסטי ארחוי מן אורייתא, וביה אתדנו אינון חייבין דעלמא דלית לון מהימנותא בקב״ה.

מה כתיב **ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו, ואין איש מאנשי הבית שם בבית. ויהי כהיום הזה**-- יומא דיצר הרע שלטא בעלמא, ונחתא לאסטאה לבני נשא, אימתי, יומא דאתי בר נש לאתבא בתיובתא על חובוי, או לאשתדלא באורייתא, ולמעבד פקודי דאורייתא, וכדין בההוא זמנא נחתא בגין לאסטאה לבני עלמא.

ויבא הביתה לעשות מלאכתו -- בגין לאשתדלא באורייתא ולמעבד פקודי דאורייתא, דאיהו מלאכתו דבר נש בהאי עלמא, וכיון דעבידתא דבר נש בהאי עלמא הוא עבידתא דקב״ה, בעי ליה לבר נש למהוי תקיפא כאריא בכל סטרוי, בגין דלא ישלוט עלוי סטרא אחרא, ולא יכיל למפתי ליה.

מה כתיב **ואין איש**-- לית גבר דיקום לקבליה דיצר הרע, ויגח ביה קרבא כדקא יאות, מאי אורחיה דיצר הרע, כיון דחמי דלית בר נש קאים לקבליה ולאגחא ביה קרבא, מיד -- **ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי. ותתפשהו בבגדו**-- בגין דכד שליט יצר הרע עליה דבר נש אתקין ליה, וקשיט ליה לבושוי, מסלסל בשעריה, הה״ד ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי, אתדבק עמי, מאן דאיהו זכאה אתתקף לקבליה ואגח ביה קרבא, מה כתיב ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה, ישבוק ליה ויתתקף לקבליה (ס״א ואגח ביה קרבא) ויערוק מניה, בגין לאשתזבא מניה, ולא ישלוט עלוי.

אמר רבי יצחק, זמינין אינון צדיקיא למחמי ליצר הרע כחד טורא רברבא, ויתמהון ויימרון איך יכילנא לאכפיא ליה לטורא רברבא הדין עלאה, וזמינין רשיעיא למחמי ליה ליצר הרע דקיק כחוטא דשערא, ויתמהון ויימרון היך לא יכילנא לאכפיא לחוטא דשערא כדא דקיק, אלין יבכון ואלין יבכון, וקב״ה יבער ליה מעלמא, ויכוס ליה לעינייהו, ולא ישלוט עוד בעלמא, ויחמון צדיקיא ויחדון, כד״א (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך:

דף קצא עמוד א

ויהי אחר הדברים האלה חטאו משקה מלך מצרים וגו׳. רבי יהודה פתח (עמוס ג ד) הישאג אריה ביער וטרף אין לו, היתן כפיר קולו ממעונתו בלתי אם לכד, הישאג אריה ביער, תא חזי כמה אית לון לבני נשא לאשגחא בפולחנא דקב״ה, דכל מאן דאשתדל באורייתא ובפולחנא דקב״ה, דחלתיה ואימתיה הוא על כלא, דהא כד ברא קב״ה עלמא, עבד כל בריין דעלמא כל חד וחד בדיוקניה כדקא חזי ליה, ולבתר ברא ליה לבר נש בדיוקנא עלאה, ושלטיה על כלהו בדיוקנא דא, דכל זמנא דבר נש קאים בעלמא, כל אינון בריין דעלמא זקפין רישא, ומסתכלן בדיוקנא עלאה דבר נש, כדין כלהו דחלין וזעין מקמיה, כד״א (בראשית ט ב) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים וגו׳, והני מלי כד מסתכלן וחמאן ביה האי דיוקנא ונשמתא ביה, אמר רבי אלעזר, אף על גב דנשמתא לאו ביה, צדיקיא לא משתניין מכמה דהוה דיוקנהון בקדמיתא.

וכד בר נש לא אזיל בארחוי דאורייתא, האי דיוקנא קדישא אתחלף ליה, וכדין חיות ברא ועופא דשמיא יכלין לשלטאה עליה, בגין דאתחלף ליה האי דיוקנא קדישא, אתחלף ליה האי דיוקנא דבר נש. ותא חזי, קב״ה אחלף עובדין דלעילא ותתא, בגין לאהדרא מלין לאתרייהו, ולאשתכחא רעותיה בכל עובדי דעלמא.

דניאל לא אשתני דיוקניה כד אפילו ליה בגובא דאריותא, ובגין כך אשתזיב, א״ר חזקיה, אי הכי הא כתיב (דניאל ו כג) אלהי שלח מלאכיה וסגר פום אריותא ולא חבלוני, משמע דבגין מלאכא דאסגר לפומייהו לא אתחבל. א״ל בגין דא לא אתחבל, דהא ההוא דיוקניה דבר נש זכאה, איהו מלאכא ממש, דסגיר פומא, וקשיר לון, לנטרא ליה דלא יחבלון ליה, ובגין כך אלהי שלח מלאכיה, ההוא דכל דיוקנין דעלמא מתחקקן ביה, ואיהו אתקיף דיוקני בי, ולא יכילו לשלטאה בי, וסגר פומייהו, ועל דא שלח מלאכיה ודאי, והאי מלאכא ההוא דכל דיוקנין מתחקקן ביה, דכתיב (תהלים קי ו) ידין בגוים מלא, גויות איהו דלא אשתני קמיה כל דיוקנין דעלמא, ועל דא מבעי ליה לבר נש לאסתמרא ארחוי ושבילוי, בגין דלא יחטא קמיה דמאריה, ויתקיים בדיוקנא דאדם.

תא חזי, יחזקאל נטר פומיה ממאכלי דאיסורי, דכתיב (יחזקאל ד יד) ולא בא בפי בשר פגול, זכה ואקרי בן אדם, דניאל מה כתיב ביה, (דניאל א ח) וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו, זכה הוא ואתקיים בדיוקניה דאדם, בגין דכל מלין דעלמא כלהו דחלין מקמי דיוקנא דאדם, דאיהו שליטא על כלהו, ואיהו מלכא על כלא.

א״ר יוסי בגין דא אצטריך ליה לבר נש לאסתמרא מחובוי ולא יסטי לימינא ולשמאלא, ועם כל דא בעי ליה לבר נש למבדק בחובוי בכל יומא ויומא, דהא כד בר נש קאים מערסיה תרין סהדין קיימין קמיה ואזלי בהדיה כל יומא, בעי בר נש למיקם, אינון סהדי אמרין ליה בשעתא דאפתח עינוי (משלי ד כה) עיניך לנכח יביטו ועפעפיך יישירו נגדך, קם ואתקין רגלוי למהך, אינון סהדין אמרין ליה (שם כו) פלס מעגל רגלך וגו׳, ועל דא כד אזיל בר נש בכל יומא, בעי ליה לאסתמרא מחובוי, בכל יומא ויומא כד אתי ליליא בעי לאסתכלא ולמבדק בכל מה דעבד כל ההוא יומא, בגין דייתוב מנייהו, ויסתכל בהו תדיר, בגין דייתוב קמי מאריה, כד״א (תהלים נא ה) וחטאתי נגדי תמיד בגין דייתוב מנייהו.

ותא חזי, בזמנא דהוו ישראל בארעא קדישא, לא אשתכח בידייהו חובא, כמה דאוקמוה, בגין דאינון קרבנין דהוו מקרבין בכל יומא

דף קצא עמוד ב

הוו מכפרי עלייהו, השתא דאתגלון ישראל מארעא, ולית מאן דמכפר עלייהו, אורייתא היא מכפרא עלייהו ועובדין דכשרן, בגין דשכינתא עמהון בגלותא, ומאן דאיהו לא מסתכל בארחוי דקב״ה, גרים לשכינתא לאתכפיא בגו עפרא, כד״א (ישעיה כו ה) ישפילנה ישפילה עד ארץ וגו׳.

א״ר יצחק, וכן מאן דאשתדל באורייתא ובעובדין דכשרן, גרים לה לכנסת ישראל לארמא רישא בגו גלותא, זכאה חולקיהון דאינון דמשתדלי באורייתא יממא ולילי. תא חזי, גלגל קב״ה גלגולין בעלמא בגין לארמא רישא דצדיקייא, דהא בגין דירים יוסף רישיה בעלמא, על דאשתכח זכאה קמיה, ארגיז רבונא על עבדוי, כד״א חטאו משקה מלך מצרים והאופה לאדוניהם למלך מצרים, וכלא בגין לארמא רישא דיוסף זכאה. ותא חזי, על ידא דחלמא אתכפייא מעם אחוי, ועל ידא דחלמא אתרבי על אחוי, ואתרבי על כל עלמא:

ויחלמו חלום שניהם איש חלומו בלילה אחד, איש כפתרון וגו׳ -- תא חזי דהא אתמר, דכל חלמין אזלין בתר פומא, יוסף כד פשר להו חלמא, אמאי פשר להאי פישרא טבא ולהאי פישרא בישא, אלא אינון חלמין עליה דיוסף הוה, ובגין דידע מלה על עקרא ושרשא דילה, בגין כך פשר חלמא להו כמה

דאצטריך, לכל חד וחד פשר להון פישרא לאהדרא מלה על אתריה, מה כתיב ויאמר אליהם יוסף הלא לאלהי״ם פתרונים ספרו נא לי, מאי טעמא, בגין דהכי מבעי ליה למפשר חלמא לפקדא פישרא לקב״ה, בגין דתמן איהו קיומא דכלא, וביה קיימא פישרא.

תא חזי הא אתמר, דדרגא דחלמא לתתא איהו, ואיהו דרגא שתיתאה, בגין דהא מאתר דנבואה שריא עד האי דרגא דחלמא שיתא דרגין אינון, וסלקא פישרא מדרגא דחלמא לדרגא אחרא, חלמא איהו דרגא דלתתא, ופישרא קיימא עלייהו, ופישרא קיימא בדבור, ועל דא בדבור קיימא מלה, דכתיב הלא לאלהי״ם פתרונים הלא לאלהי״ם ודאי.

תא חזי מה כתיב **ויספר שר המשקים את חלומו ליוסף וגו׳**. רבי אלעזר פתח ואמר, (מ״ב ב ט) ויהי כעברם, ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך, ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי, הכא אית לאסתכלא, דהאי קרא תווהא איהו, ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך, וכי ברשותיה קיימא, והא ברשותיה דקב״ה איהו, ותו דאלישע הכי נמי איהו הוה ידע, ומאי טעמא אמר ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. אלא ודאי מאן דאחיד בשמיא וארעא וכל עלמא, היך לא יהא ברשותיה דא, ודאי אליהו ושאר צדיקים, קב״ה עביד רעותהון דצדיקייא תדיר, דכתיב (תהלים קמה יט) רצון יראיו יעשה, וכל שכן דההוא רוחא קדישא די עליה ירית ליה לצדיקא דאלישע דהוה שמשא דיליה, דהא קב״ה אמר ליה (מ״א יט יז) ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיך, ועל דא הוה ליה לאלישע לירתא ליה.

פי שנים ברוחך אלי -- מאי ״פי שנים ברוחך אלי״? וכי סלקא דעתך דעל חד תרין שאיל, ומה דלא הוה ברשותיה היך שאל מיניה, אלא איהו לא שאיל רוח על חד תרין, אלא (איהו) הכי שאל מיניה, בההוא רוחא דהוה ליה, דיעביד (ד״א ל״ג חד) תרין נמוסין בעלמא בההוא רוחא. מה כתיב **ויאמר הקשית לשאול, אם תראה אותי לקח מאתך יהי לך כן, ואם אין לא יהיה** - מאי טעמא ״אם תראה אותי״? אלא אמר ליה, אם תיכול למיקם על עקרא דרוחא דשבקנא לך בשעתא דאתנסיבנא מינך, יהא לך כדין, דהא כל ההוא עקרא דרוחא בשעתא דיסתכל ביה כד חמי ליה לאליהו, יהוי דביקותא ביה כדקא יאות.

דף קצב עמוד א

תא חזי, האי מאן דאסתכל במה דאוליף מרביה, וחמי ליה בההוא חכמתא, יכיל לאתוספא בההוא רוחא יתיר. תא חזי, דהא יוסף בכל מה דאיהו עביד, הוי חמי ברוחא דחכמתא להההוא דיוקנא דאבוי, והוה מסתכל, ובגין כך הוה מסתייעא ליה מלתא, ואתוספא ליה רוחא אחרא בנהירו עלאה יתיר.

בשעתא דאמר ליה ההוא רשע והנה גפן לפני, אזדעזע יוסף, דלא הוה ידע על מה תיתי מלה, כיון דאמר ובגפן שלשה שריגים, מיד אתער רוחיה ואתוסף בנהירו, ואסתכל בדיוקנא דאבוי, כדין אתנהיר רוחיה וידע מלה. מה כתיב ובגפן שלשה שריגים, אמר יוסף הא ודאי בשורה דחדוה בשלימו איהו, מאי טעמא, בגין דהאי גפן על כנסת ישראל אתחזי ליה, ואתבשר יוסף בהאי.

ובגפן שלשה שריגים-- אלין אינון תלתא דרגין עלאי דנפקי מהאי גפן, כהני ליואי וישראלי, והיא כפורחת עלתה נצה, דהא בגיניהון סלקא כנסת ישראל, ואתברכת מעם מלכא עלאה, הבשילו אשכלותיה ענבים, אלין אינון צדיקיא דעלמא, דאינון כענבים מבושלים כדקא חזי, דבר אחר, הבשילו אשכלותיה ענבים, דא הוא יין דאתנטיר בענבייהו משמת ימי בראשית. עד הכא אתבשר יוסף בחלמיה, מכאן ולהלאה חלמא איהו דיליה, בגין דאית חלמין ליה ולאחרנין, ואקח את הענבים, דאיהו ליה לגרמיה.

תנינן, האי מאן דחמי ענבין חווירין בחלמא סימן יפה לו, אוכמי לא, מאי טעמא, בגין דאיהו רזא דתרין דרגין ידיען, אינון אוכמי וחווירי, האי איהו טב והאי איהו דלא טב, וכלהו ענבין ברזא דמהימנותא תליין, ועל דא מתפרשן בחכמתא הן לטב הן לביש, אלין צריכין רחמי, ואלין אשגחותא דרחמי.

תא חזי אדם הראשון אנתתיה סחטא ליה ענבין, וגרימת ליה מותא ולכל ישראל ולכל עלמא. נח אתא להני ענבין ולא אתנטר כדקא יאות, מה כתיב (בראשית ט כא) וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה, בה״א. בני אהרן שתו חמרא מנייהו, וקריבו קרבנא בההוא חמרא ומיתו והא אתמר. ובגין כך כתיב (דברים לב לב) ענבימו ענבי ראש אשכלות מרורות למו, בגין דאינון ענבין גרמו האי.

חמא ענבין דאינון טבין, בההוא כרם, דקא סלקין נייחא וריחא בדרגין שלימין כדקא יאות, ועל דא יוסף ידע מלה, ואסתכל בעקרא, ופשר חלמא על בורייה, בגין דאתבשר בההוא חלמא כדקא יאות, ובגין כך פשר פשרא לטב ואתקיים הכי.

מה כתיב **וירא שר האופים כי טוב פתר, ויאמר אל יוסף אף אני בחלומי והנה שלשה סלי חרי על ראשי** -- תא חזי, ארורין אינון רשיעיא דכל עובדיהון כלהון לביש, וכל אינון מלין דאינון אמרין כלהו לביש ולאבאשא, כיון דפתח פומיה באף, מיד דחיל יוסף, וידע דכל מלוי אינון לאבאשא, ובשורה

דביש בפומיה.

והנה שלשה סלי חרי על ראשי -- כדין ידע יוסף דאתבשר על חריבו דבי מקדשא, וישראל בגלותא דיתגלון מארעא קדישא, חמי מה כתיב ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעשה אופה, והעוף אוכל אותם מן הסל מעל ראשי, אלין אינון שאר עמין, דמתכנשי עלייהו דישראל, וקטלי לון וחרבי ביתייהו, ומפזרי לון לארבע סטרי דעלמא, וכלא אסתכל יוסף, וידע דההוא חלמא על ישראל כד יהון בחיובא קמי מלכא, מיד פשר ליה פשרא לביש ואתקיים ביה.

ותא חזי תרין דרגין אלין, דקא חמא האי וחמא האי, דא חמא (דהא)

דף קצב עמוד ב

כד סליק וקא שליט דרגא עלאה ואתנהיר סיהרא, ודא חמא דאתחשך ושליט עלה חיויא בישא, ובגין כך אסתכל יוסף בההוא חלמא, ופשר ליה פשרא לביש, ועל דא כלא בפישרא קיימא, ודא ודא חמו באלין תרין דרגין, דשליט דא ושליט דא.

רבי יהודה פתח, (תהלים נא יב) **לב טהור ברא לי אלהי"ם ורוח נכון חדש בקרבי** -- האי קרא אוקמוה, אבל **לב טהור**-- כד"א (מ"א ג ט) ונתת לעבדך לב שומע וגו', וכתיב (משלי טו טו) וטוב לב משתה תמיד, ובגין כך לב טהור ודאי; **ורוח נכון חדש בקרבי**-- דא הוא רוח נכון ודאי, כד"א (בראשית א ב) ורוח אלהי"ם מרחפת על פני המים, ואתערו זה רוחו של משיח, ואתערו (יחזקאל יא יט) ורוח חדשה אתן בקרבכם, וצלי דוד, ההוא רוח נכון חדש בקרבי, בגין דאית מסטרא אחרא לב טמא ורוח עועים, דאסטי לבני עלמא, ודא הוא רוח טומאה דאקרי רוח עועים, כד"א (ישעיה יט יד) יהו"ה מסך בקרבה רוח עועים, ועל דא ורוח נכון חדש בקרבי, מאי חדש, דא חדושא דסיהרא, בשעתא דאתחדש סיהרא, דוד מלך ישראל חי וקיים, ובגין כך חדש.

רבי אלעזר ורבי יוסי הוו אזלי בארחא, אמר רבי יוסי לרבי אלעזר, האי דכתיב (מ"א כב כא) ויצא הרוח ויעמוד לפני יהו"ה ויאמר אני אפתנו, ויאמר יהו"ה אליו במה, ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו, ויאמר תפתה וגם תוכל, צא ועשה כן, ותנינן דהוה רוח נבות היזרעאלי, וכי נשמתין כיון דסלקין וקיימין לעילא אינון יכלין לאתבא בהאי עלמא, ומלה תמיהה דאמר אצא והייתי רוח שקר בפי וגו', ותו מאי טעמא אתענש עליה אחאב, דהא דינא דאורייתא דשוי שמואל קמייהו דישראל הכי הוא, דכתיב (ש"א ח יד) ואת שדותיכם וכרמיכם וזיתיכם הטובים יקח, ואי אחאב נטל ההוא כרם מנבות דינא הוה, ותו דהוה יהיב ליה כרמא אחרא או דהבא ולא בעא, א"ל יאות שאלת.

תא חזי, האי רוח דקאמרו דאיהו רוח דנבות, הכא אית לאסתכלא, וכי רוחא דנבות יכיל לסלקא ולקיימא קמיה דקב"ה למתבע שקרא, דכתיב ויצא הרוח, ואי צדיקא הוא איך יבעי שקרא בההוא עלמא דאיהו עלמא דקשוט, ומה בהאי עלמא לא בעי זכאה שקרא, בההוא עלמא לא כל שכן, ואי לאו זכאה איהו היך יכיל לקיימא קמי קב"ה. אלא ודאי נבות לאו זכאה הוה כל כך לקיימא קמי קב"ה, אלא רוחא אחרא הוה דשלטא בעלמא, דא הוא רוחא דקיימא תדיר וסלקא קמי קב"ה, ודא הוא דאסטי לבני עלמא בשקרא, ומאן דאיהו רגיל בשקרא אשתדל תדיר בשקרא, ועל דא אמר אצא והייתי רוח שקר וגו', ועל דא קב"ה א"ל צא ועשה כן, פוק מהכא, כמה דאוקמוה דכתיב (תהלים קא ז) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, ובגין דא איהו רוח שקר ודאי.

ותו, על מה דקטל ליה לנבות, ונטל כרמא דיליה, קטולא אמאי קטיל ליה, אלא על דקטיל ליה בלא דינא אתענש, קטל ליה בלא דינא ונסיב כרמא דיליה, ובגין כך כתיב (מ"א כא יט) הרצחת וגם ירשת, ועל דא אתענש.

ותא חזי, כמה אינון בני נשא בעלמא דאסטי לון האי רוח שקר בשקרא, ושליט איהו בעלמא בכמה סטרין ובכמה עובדין, והא אוקימנא מלי, ועל דא דוד מלכא בעא לאסתמרא מניה, ובעא לאפקא מגו מסאבו דכתיב (תהלים נא יב) לב טהור ברא לי אלהי"ם ורוח נכון חדש בקרבי, דא הוא רוח נכון, ואחרא איהו רוח שקר, ועל דא תרין דרגין אינון, חד קדישא וחד מסאבא.

פתח ואמר (יואל ב יא) **ויהו"ה נתן קולו לפני חילו כי רב מאד מחנהו כי עצום עושה דברו וגו'** -- האי קרא אוקמוה, אבל ויהו"ה בכל אתר הוא ובי דיניה, נתן קולו, דא הוא קלא דכתיב (דברים ד יב) קול דברים, וכתיב התם (שמות ד י) לא איש דברים, מאן איש דברים, כד"א (דברים לג א) איש האלהי"ם. **לפני חילו**-- אלין אינון ישראל; **כי רב מאד מחנהו**-- כד"א (איוב כה ג) היש מספר לגדודיו

דף קצג עמוד א

דכמה ממנן ושליחן אית ליה לקב״ה, וכלהו קיימי לאסטאה עלייהו דישראל, (ז״ח ל״ג בגין לאסתאבא להו), ועל דא קב״ה אזדמן קמייהו דישראל בגין לנטרא להו, ולא יכילו לקטרגא להו, כי עצום עושה דברו, מאן עצום, דא הוא זכאה ההוא דאשתדל באורייתא קדישא יממא ולילי.

דבר אחר: **כי עצום**-- דא הוא מקטרגא דאשתכח קמי קב״ה, ואיהו תקיפא כפרזלא, תקיפא כטינרא, עושה דברו, דנטיל רשות מלעילא ונטיל נשמתא מתתא, כי גדול יום יהו״ה ונורא מאד ומי יכילנו, דאיהו שליט על כלא, ועלאה ותקיפא על כלהו, וכלהו תחות שלטניה, זכאין אינון צדיקיא דקב״ה אתרעי בהו תדיר לזכאה לון לעלמא דאתי, ולמחדי להו בחידו דצדיקיא דזמינין למחדי ביה בקב״ה, דכתיב (תהלים ה יב) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו, ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך:

ברוך יהו״ה לעולם אמן ואמן: